

הרב יעקב מאיר זצ"ל

תולדות חיים ופעילות

אתר הרבנות הראשית

הרב יעקב מאיר נולד בירושלים בז' באייר ה'תרט"ז (12 במאי 1856). הוא למד אצל הרב מנחם בכר יצחק, ובגיל 15 החל ללמוד אצל המקובל רבי אהרון רבנו עזריאל, זקן מקובלי "בית אל". כיהן משנת תרפ"א עד שנת תרצ"ט.

בגיל 16 נשא לאישה את רחל למשפחת יצחקי, ובשנים הראשונות לאחר נישואיו המשיך לעסוק בתורה. תוך כדי לימודיו החל להימשך לעסקנות, והוא נמנה על מייסדי חברת "ביקור חולים" (בשנת תרל"ט – 1879), אשר ייסדה את בית החולים משגב לדרך בירושלים. הרב מאיר שימש כגבאי הראשי של החברה בשנת תרמ"ח (1888) נבחר הרב מאיר לוועד העדה הספרדית, והתמנה כחבר בית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, רבה של ירושלים. כחבר הוועד הוא סייע בהקמת שכונות, כגון: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים. הרב מאיר פעל לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים, ואחת מפעולותיו בעניין הייתה הקמת אגודה בשם "התאחדות", המורכבת מספרדים ואשכנזים, ובהשתדלותם הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי כרבה של יפו. הרב מאיר אף סייע להקמת בית החולים "שערי ציון" בעיר יפו.

הרב מאיר גם שם לו למטרה להחיות את הלשון העברית ולהפיצה. לשם כך הוא ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה ברורה", אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן יהודה וחבריו. חברה זו הסתובבה בבתי הספר, ב"חדרים" ובישיבות, לימדה עברית ועודדה את לימוד השפה. הרב מאיר גם היה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית, הגוף שלימים הפך לאקדמיה ללשון העברית. לאחר פטירת הרב אלישר, התמנה הרב מאיר כ' באלול ה'תרס"ו (1906) לרבה של ירושלים. מינוי זה עורר התנגדות של חוגים מסוימים בעיר, אשר האשימוהו בנטייה לציונות. מתנגדים אלו שלחו מכתבים אל החכם באשי אשר בקושטא, במגמה למנוע את אישור מינויו. הרב מאיר העדיף למנוע את המחלוקת, והתפטר מיוזמתו מן התפקיד.

בקיץ ה'תרס"ז (1907) הוזמן הרב מאיר על ידי ראשי הקהילה היהודית בסלוניקי לכהן כרב בעיר, וכיהן שם למעלה מעשור שנים. בימי מלחמת העולם הראשונה סייע לשחרורה של ארץ ישראל על ידי שהקים לגיון עברי המורכב מיהודי יוון. הרב מאיר היה בקשר מתמיד עם ראשי התנועה הציונית בארץ ישראל בעניין זה. בשנת ה'תרע"ז (1917) פרצה שריפה גדולה בסלוניקי, אשר כילתה למעלה ממחצית מן העיר. השריפה פגעה גם בספרייתו של הרב מאיר והשמידה חידושים רבים שכתב על השולחן ערוך, בעיקר על החלקים אבן העזר וחושן משפט. הרב מאיר פעל מיידית לסייע לנפגעי השריפה, ובאמצעות קשריו עם בריטניה, סייע באספקת רופאים ותרופות, מים ועזרה לנפגעים.

בשנת ה'תרע"ט (1919), עם תום מלחמת העולם הראשונה, עזב הרב מאיר את משרתו ושב לירושלים. עם שובו נתבקש להופיע בפני הוועדה האמריקנית אשר חקרה את דעת תושבי ארץ ישראל על ההסדר המדיני הרצוי להם. הרב מאיר נאם

נאום אשר הותיר רושם עמוק בליבם של חברי הוועדה. עם ייסוד הרבנות הראשית לישראל, ביום ט"ז באדר א' ה'תרפ"א (1921), נבחר יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק לכהן כרב ראשי לישראל, והוכתר בתפקיד "הראשון לציון". בהתאם לבקשת השלטונות הבריטיים, אמור היה לקום בית דין לערעורים, הדבר עורר פולמוס רב, והרב מאיר נהג כמנהג ראשונים בסלוניקי, שם הונהג בית דין לערעורים (והרב מאיר אף זכה לעמוד בראשו), אשר אינו נוגד את המשפט העברי כאשר עמדה על הפרק שאלת מתן זכות בחירה לנשים בבחירות לאספת הנבחרים הראשונה (ה'תרפ"ב – 1922), והחרדים נטו שלא להשתתף בבחירות, כתב הרב מאיר, כי גם אם ההחלטה אינה במקומה – אין זה מחויב שהדתיים יפרשו מן הבחירות. ואכן, הרב מאיר השתתף ואף נבחר כחבר נשיאות אספת הנבחרים הראשונה.

בעשור האחרון לחייו כיהן בתפקידיו כראש הרבנים לארץ ישראל (שמו הקודם של תפקיד הרב הראשי לישראל), נשיא בית הדין הגדול לערעורים ונשיא מועצת הרבנות הראשית שלא על מנת לקבל שכר.

הרב מאיר נפטר בליל שבת, ט' בסיוון ה'תרצ"ט (26 במאי 1939). לאחר פטירתו מילא את מקומו הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ראשית כממלא מקום, ולאחר תום ה"שלושים" (י' בתמוז ה'תרצ"ט) – כרב ראשי לארץ-ישראל.

ויקיפדיה

הרב יעקב מאיר (ז' באייר ה'תרט"ז, 12 במאי 1856 – ט' בסיוון ה'תרצ"ט, 26 במאי 1939), היה הראשון לציון והרב הספרדי הראשי הראשון של ארץ ישראל במסגרת הרבנות הראשית, וכן היה גם שד"ר לפני תפקידיו הרבניים.

קורות חייו

נולד בירושלים. למד אצל הרב מנחם בכר יצחק, ובגיל 15 החל ללמוד אצל המקובל רבי אהרון רבנו עזריאל, זקן מקובלי ישיבת "בית אל".

בגיל 16 נישא לרחל למשפחת יצחקי, ובשנים הראשונות לאחר נישואיו המשיך לעסוק בתורה. תוך כדי לימודיו נמשך לעסקנות. בשנת תרל"ט (1879), נמנה עם מייסדי חברת "ביקור חולים" אשר ייסדה את בית החולים משגב לדך בירושלים. הרב מאיר שימש כגבאי הראשי של החברה.

בשנת תרמ"ב (1882), שימש כשד"ר בשליחות כוללות ירושלים לבוכארה. היה בין הבודדים שבשלוחי ירושלים שהגיעו למדינה זו. יהודי בוכארה קיבלוהו בכבוד רב וקראו בשמו לכל ילדיהם, שנולדו בימי שהותו אצלם. הוא התקין להם כמה תקנות בענייני דת ועודד את עלייתם לא"י, השפעתו על יהודי בוכארה הייתה גדולה גם לאחר שחזר משליחותו. משנת תרמ"ט (1889) ואילך, יהודי בוכארה החלו לעלות לירושלים בהמוניהם, והיות והרב מאיר היה מעורה בצרכי התיישבותם בירושלים, הם בחרו בו לאחד משבעת טובי השכונה.

בשנת תרמ"ה (1885), יצא בשליחות ישיבת המקובלים "בית אל", לצפון אפריקה ומשהצליח בשליחותו זו נשלח על ידי כוללות הספרדים לאותן מדינות. בשליחות זו שהה גם באלג'יר שם נתן הסכמתו לספר "פתשגן הכתב" שהוא תרגום ערבי לספר הנפוץ "מעם לועז". בתמוז תרמ"ז (1887) חזר לירושלים.

בשנת תרמ"ח (1888) נבחר הרב מאיר לוועד העדה הספרדית, והתמנה כחבר בית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, רבה של ירושלים. כחבר הוועד סייע בהקמת שכונות, כגון: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים.

הרב מאיר פעל לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים, ואחת מפעולותיו בעניין הייתה הקמת אגודה בשם "התאחדות", המורכבת מספרדים ואשכנזים, ובהשתדלותם הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי כרבה של יפו. הרב מאיר אף סייע להקמת בית החולים שער ציון (יפו).

הרב מאיר שם לו למטרה להחיות את הלשון העברית ולהפיצה. לשם כך הוא ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה ברורה", אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן יהודה וחבריו. חברה זו הסתובבה בבתי הספר, ב"חדרים" ובישיבות, לימדה עברית ועודדה את לימוד השפה. הרב מאיר היה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית, הגוף שלימים הפך לאקדמיה ללשון העברית.

על כס הרבנות

לאחר פטירת הרב אלישר, התמנה הרב מאיר בכ' באלול תרס"ו (1906) לרבה הראשי הספרדי של ירושלים. מינוי זה עורר התנגדות של חוגים מסוימים בעיר, אשר האשימוהו בנטייה לציונות. מתנגדים אלו שלחו מכתבים אל החכם באשי אשר בקושטא, במגמה למנוע את אישור מינויו. הרב מאיר העדיף למנוע את המחלוקת, והתפטר מיוזמתו מן התפקיד.

בקיץ תרס"ז (1907) הוזמן הרב מאיר על ידי ראשי הקהילה היהודית בסלוניקי לכהן כרב הקהילה בעיר, וכיהן שם למעלה מעשור שנים. בימי מלחמת העולם הראשונה סייע לשחרורה של ארץ ישראל על ידי שהקים לגיון עברי המורכב מיהודי יוון. הרב מאיר היה בקשר מתמיד עם ראשי התנועה הציונית בארץ ישראל בעניין זה.

בשנת תרע"ז (1917) פרצה שריפה גדולה בסלוניקי, אשר כילתה למעלה ממחצית מן העיר. השריפה פגעה גם בספרייתו של הרב מאיר והשמידה חידושים רבים שכתב על השולחן ערוך, בעיקר על החלקים אבן העזר וחושן משפט. הרב מאיר פעל מיידית לסייע לנפגעי השריפה, ובאמצעות קשריו עם בריטניה, סייע באספקת רופאים ותרופות, מים ועזרה לנפגעים.

במכתב פרטי כתב הרב מאיר אודות השריפה:

"היות כי לדאבוני פרצה תבערה גדולה בשאלוניקי בשנת תעז"ר ונשרפו כל בתי עיר הפנימית ובכללם גם משרד הרבנות והמעון שאני דרתי בו, נשרפו גם שני הקונטרסים אשר טיפחתי וריביתי בימי בחרות, הראשון על שו"ע אבן העזר והשני על חושן משפט, ולא נשארה לי העתקה מהם... חוץ מזה לא נשאר בידי כלום. עתה אין בכוחי לכתוב חידושי תורה מחמת כמה סיבות. ראשית, אין לי כל הספרים הדרושים לתכלית זו, ספרייתי העשירה שהייתה לי לפני נוסעי לסאלוניקי התפוררה והתפזרה... שני טרדות הציבור מונעות עתה ממני להפנות לזה ושלישית הנה באתי בימים וזקנה קפצה עלי. אני מוסר מודעה כי כל מה שאנוכי רושם וכותב בפנקסי אינו לשם חיבור כדי להדפיסו היות שידעתי שאין בו דיבור של ממש..."

בשנת תרע"ט (1919), עם תום מלחמת העולם הראשונה, עזב הרב מאיר את משרתו ושב לירושלים. עם שובו נתבקש להופיע בפני הוועדה האמריקנית אשר חקרה את דעת תושבי ארץ ישראל על ההסדר המדיני הרצוי להם. הרב מאיר נאם נאום אשר הותיר רושם עמוק בליבם של חברי הוועדה.

ר' יעקב מאיר קיבל מבריטניה מדליית זהב בצורת צלב והיה עונדה על חזהו בעת שהיה מבקר אצל הנציב העליון, ואף הצטלם איתה

הרב הראשי לארץ ישראל

עם ייסוד הרבנות הראשית לארץ ישראל ביוזמתו של הרב קוק, נבחר ביום ט"ז באדר א' תרפ"א (1921), יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק לכהן כרב ראשי לארץ ישראל, והוכתר בתפקיד "הראשון לציון".

בטקס ההכתרה אמר בין היתר את הדברים הבאים: "ידע ידעתי את צרכי עמנו בארצנו, בימינו ובזמננו, על כן הקדש אקדיש את כוחותיי וכישרונותיי שחנני אלוקים בהם להבטחת מצב עדתנו האומללה, להיות למליץ טוב בין עם ישראל ובין הממשלה למען ידע כל עמנו ליהנות מהזכויות שזכתה בהן וקרן ישראל יורם פה בכבוד. השתדל אשתדל להנהיג סדרים נכונים וישרים בכל עסקי וענייני הקהל למען ינהג הכל על פי הצדק היושר והחוק. ...עשה אעשה כל אשר ביכולתי להיטיב את מצב החכמים, העניים, היתומים והאלמנות, אשפט את משפטם, אריב את ריבם נגד מי שתקיף מהם ואביא לכולם הרווחה. היטב איטיב את חנוך בני הנעורים, על ידי סדרים ומשטרים טובים בהת"ת עד הביאי אותו למדרגה כזו שממנו ייצאו תלמידים מורי הוראה בישראל ויהיו לתפארת לעדת הספרדים בירושלים... בקצרה, את כל כישרונותיי, את כל כוחותיי ואת חיי אקדיש לטובת עדתי. עד יומי האחרון אעבד להרמת קרן עדתי, להטבת מצבה בחומר וברוח, ועדתנו תשוב לפרוח ולשגשג כמקדם וה' ישפת שלום..."

בהתאם לבקשת השלטונות הבריטיים, אמור היה לקום בית הדין הרבני הגבוה לערעורים. הדבר עורר פולמוס רב, והרב מאיר נהג כמנהג ראשונים בסלוניקי, שם הונהג בית דין לערעורים (והרב מאיר אף זכה לעמוד בראשו), אשר אינו נוגד את המשפט העברי.

כאשר עמדה על הפרק שאלת מתן זכות בחירה לנשים בבחירות לאספת הנבחרים הראשונה (ה'תרפ"ב – 1922), והחרדים נטו שלא להשתתף בבחירות, כתב הרב מאיר, כי גם אם ההחלטה אינה במקומה, אין זה מחויב שהדתיים יפרשו מן הבחירות. ואכן, הרב מאיר השתתף ואף נבחר כחבר נשיאות אספת הנבחרים הראשונה.

אולם בשנת 1927 לאחר שאושר חוקת כנסת ישראל שכללה תקנות שהוא ראה אותן כנוגדות לתורה הוא הודיע שהוא ועדת הספרדים לא נכנסו ולא ייכנסו לכנסת ישראל[2].

בעשור האחרון לחייו כיהן בתפקידיו כראש הרבנים לארץ ישראל (שמו הקודם של תפקיד הרב הראשי לישראל), נשיא בית הדין הגדול לערעורים ונשיא מועצת הרבנות הראשית שלא על מנת לקבל שכר.

בעת מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט יצא בקריאה, יחד עם הרב הראשי האשכנזי, יצחק אייזיק הלוי הרצוג, להקפיד על מדיניות ההבלגה ולהימנע ממעשי נקם.[3]

הרב מאיר נפטר בליל שבת, ט' בסיוון תרצ"ט (26 במאי 1939). לאחר פטירתו מילא את מקומו הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ראשית כממלא מקום, ולאחר תום ה"שלושים" (י' בתמוז תרצ"ט) - כרב ראשי לארץ-ישראל.

שמו הונצח ברחוב הנושא את שמו בשכונת גאולה שבירושלים.

חתנו היה רפאל יהושע עזריאל. אחותו רבקה נישאה לרב מאיר שמואל קסטל

ויקישיבה

אביו: ר' קלב.

אשתו: רחל.

מוריו: המקובל אהרון עזריאל, ר' מנחם בכר יצחק.

הראשון לציון והרב הספרדי הראשון של ארץ ישראל נולד בז' אייר ה'תרס"ז בירושלים. בגיל 15 החל ללמוד אצל המקובל אהרון עזריאל (זקן מקובלי "בית אל") ובגיל 16 נשא לאישה את רחל למשפחת יצחקי. היות ולא רצה להתפרנס מתורתו, עבר להתגורר ביפו התפרנס מחלפנות ובמשך רוב שעות היום שקד על לימוד התורה. בשנת ה'תרל"ט נמנה על מייסדי חברת "ביקור חולים" אשר ייסדה את בית החולים "משגב לדך" בירושלים ושימש כגבאי הראשי של החברה. בשנת ה'תרמ"ב שימש כשד"ר והיה הראשון מבין שלוחי ירושלים שהגיע לבוכרה (אוזבקיסטן). התקין ליהודי בוכרה תקנות בענייני דת ועודד את עלייתם לארץ ישראל. לאחר שחזר משליחותו היה מעורה משנת ה'תרמ"ט באופן התיישבותם של עולי בוכרה בירושלים.

בשנת ה'תרמ"ה יצא בשליחות קהל-המקובלים, למדינות המערב ומשהצליח בשליחותו נשלח שוב ע"י כוללות הספרדים לאותן מדינות. במהלך שליחותו שהה באלג'יר, נתן את הסכמתו לספר "פתשגן הכתב" [תרגום ערבי לספר "מעם לועז"] ובחודש תמוז ה'תרמ"ז חזר לירושלים.

בשנת ה'תרמ"ח נבחר לוועד העדה הספרדית והתמנה כחבר בבית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, סייע בהקמת שכונות "ימין משה", "עזרת ישראל" ו"שכונת הבוכרים". הקים אגודה בשם "התאחדות לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים וסייע להקמת בית הרפואה "שערי ציון" ביפו. ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה ברורה" אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן יהודה וחבריו בכדי להחיות את הלשון העברית ולהפיצה והיה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית.

לאחר פטירת הרב אלישר, מונה בכ' אלול ה'תרס"ו לרבה של ירושלים אך המינוי עורר התנגדות של חוגים מסוימים שהאשימוהו בנטיה לציונות ושלחו מכתבים אל החכם באשי בקושטא בניסיון למנוע את אישור מינויו. ר' יעקב העדיף למנוע את המחלוקת והתפטר מהתפקיד.

בקיץ ה'תרס"ז הוזמן על ידי ראשי הקהילה היהודית בסלוניקי (יוון) לכהן כרב העיר ובמהלך שנות כהונתו ייסד מוסדות לחינוך הילדים ופעל רבות למען הקהילה. בימי מלחמת העולם הראשונה סייע לשחרורה של ארץ ישראל על ידי הקמת לגיון עברי המורכב מיהודי יוון. שריפה גדולה שפרצה בסלוניקי בשנת ה'תרע"ז וכלתה למעלה ממחצית מהעיר, פגעה גם בספרייתו של ר' יעקב וחידושים רבים שכתב על השולחן ערוך, (חלקים אבן העזר וחושן משפט) נשרפו. ר' מאיר פעל מיידית לסייע לנפגעי השריפה ובאמצעות קשריו עם אנגליה סייע באספקת רופאים ותרופות, מים ועזרה לנפגעים.

בקיץ שנת ה'תרע"ט עזב את משרתו ושב לירושלים. ההכרה הממשלתית במשרת ה'חכם באשי' פסקה ולאחר מאמצים נוסדה הרבנות הראשית לישראל [בט"ז אדר ראשון ה'תרפ"א], ר' יעקב היה הראשון שנבחר לכהן כרב הראשי הספרדי לישראל והוכתר בתפקיד "הראשון לציון". כיהן כנשיא בית הדין הגדול לערעורים ונשיא מועצת הרבנות הראשית שלא על מנת לקבל שכר. סייע לשיקום ישיבת 'פורת יוסף'.

בליל שבת ה'תרצ"ט החזיר את נשמתו ליוצרה ואת מיטתו נשאו עניי ירושלים להר הזיתים.

האנציקלופדיה להנצחת צדיקים

הרב יעקב מאיר נולד בירושלים בז' באייר ה'תרס"ז (12 במאי 1856). הוא למד אצל הרב מנחם בכר יצחק, ובגיל 15 החל ללמוד אצל המקובל רבי אהרון רבנו עזריאל, זקן מקובלי "בית אל".

בגיל 16 נשא לאישה את רחל למשפחת יצחקי, ובשנים הראשונות לאחר נישואיו המשיך לעסוק בתורה. תוך כדי לימודיו החל להימשך לעסקנות, והוא נמנה על מייסדי חברת "ביקור חולים" (בשנת תרל"ט – 1879), אשר ייסדה את בית החולים משגב לדך בירושלים. הרב מאיר שימש כגבאי הראשי של החברה.

בשנת תרמ"ח (1888) נבחר הרב מאיר לוועד העדה הספרדית, והתמנה כחבר בית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, רבה של ירושלים. כחבר הוועד הוא סייע בהקמת שכונות, כגון: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים.

הרב מאיר פעל לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים, ואחת מפעולותיו בעניין הייתה הקמת אגודה בשם "התאחדות", המורכבת מספרדים ואשכנזים, ובהשתדלותם הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי כרבה של יפו. הרב מאיר אף סייע להקמת בית החולים "שערי ציון" בעיר יפו.

הרב מאיר גם שם לו למטרה להחיות את הלשון העברית ולהפיצה. לשם כך הוא ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה ברורה", אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן יהודה וחבריו. חברה זו הסתובבה בבתי הספר, ב"חדרים" ובישיבות, לימדה עברית ועודדה את לימוד השפה. הרב מאיר גם היה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית, הגוף שלימים הפך לאקדמיה ללשון העברית.

לאחר פטירת הרב אלישר, התמנה הרב מאיר כ' באלול ה'תרס"ו (1906) לרבה של ירושלים. מינוי זה עורר התנגדות של חוגים מסוימים בעיר, אשר האשימוהו בנטייה לציונות. מתנגדים אלו שלחו מכתבים אל החכם באשי אשר בקושטא, במגמה למנוע את אישור מינויו. הרב מאיר העדיף למנוע את המחלוקת, והתפטר מיוזמתו מן התפקיד.

בקיץ ה'תרס"ז (1907) הוזמן הרב מאיר על ידי ראשי הקהילה היהודית בסלוניקי לכהן כרב בעיר, וכיהן שם למעלה מעשור שנים. בימי מלחמת העולם הראשונה סייע לשחרורה של ארץ ישראל על ידי שהקים לגיון עברי המורכב מיהודי יוון. הרב מאיר היה בקשר מתמיד עם ראשי התנועה הציונית בארץ ישראל בעניין זה.

בשנת ה'תרע"ז (1917) פרצה שריפה גדולה בסלוניקי, אשר כילתה למעלה ממחצית מן העיר. השריפה פגעה גם בספרייתו של הרב מאיר והשמידה חידושים רבים שכתב על השולחן ערוך, בעיקר על החלקים אבן העזר וחושן משפט. הרב מאיר פעל מיידית לסייע לנפגעי השריפה, ובאמצעות קשריו עם בריטניה, סייע באספקת רופאים ותרופות, מים ועזרה לנפגעים.

בשנת ה'תרע"ט (1919), עם תום מלחמת העולם הראשונה, עזב הרב מאיר את משרתו ושב לירושלים. עם שובו נתבקש להופיע בפני הוועדה האמריקנית אשר חקרה את דעת תושבי ארץ ישראל על ההסדר המדיני הרצוי להם. הרב מאיר נאם נאום אשר הותיר רושם עמוק בליבם של חברי הוועדה.

עם ייסוד הרבנות הראשית לישראל, ביום ט"ז באדר א' ה'תרפ"א (1921), נבחר יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק לכהן כרב ראשי לישראל, והוכתר בתפקיד "הראשון לציון". בהתאם לבקשת השלטונות הבריטיים, אמור היה לקום בית דין לערעורים, הדבר עורר פולמוס רב, והרב מאיר נהג כמנהג ראשונים בסלוניקי, שם הונהג בית דין לערעורים (והרב מאיר אף זכה לעמוד בראשו), אשר אינו נוגד את המשפט העברי.

כאשר עמדה על הפרק שאלת מתן זכות בחירה לנשים בבחירות לאספת הנבחרים הראשונה (ה'תרפ"ב – 1922), והחרדים נטו שלא להשתתף בבחירות, כתב הרב מאיר, כי גם אם ההחלטה אינה

במקומה – אין זה מחויב שהדתיים יפרשו מן הבחירות. ואכן, הרב מאיר השתתף ואף נבחר כחבר נשיאות אספת הנבחרים הראשונה.

בעשור האחרון לחייו כיהן בתפקידיו כראש הרבנים לארץ ישראל (שמו הקודם של תפקיד הרב הראשי לישראל), נשיא בית הדין הגדול לערעורים ונשיא מועצת הרבנות הראשית שלא על מנת לקבל שכר.

הרב מאיר נפטר בליל שבת, ט' בסיוון ה'תרצ"ט (26 במאי 1939). לאחר פטירתו מילא את מקומו הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ראשית כממלא מקום, ולאחר תום ה"שלושים" (י' בתמוז ה'תרצ"ט) - כרב ראשי לארץ-ישראל.

אתר החכם היומי

מקצת שבחו

חכם יעקב מאיר נולד לאמו ולאביו כלב מירקאדו ביום ז' אדר תרט"ז (1856) בירושלים.

אביו היה מעשירי ירושלים, ועם זאת התנהג בחסידות ובפרישות. הוא הרבה לתת צדקה, ודאג שבנו יגדל על ברכיהם של חכמי ישראל. ראשית תורתו למד מפּי החכם מנחם בכר יצחק.

בשנת תרל"א (1871) נעשה לנושא כליו של חכם אהרן עזריאל, זקן מקובל ישיבת 'בית אל'. בשנת תרל"ב (1872) נשא לאישה את מרת רחל למשפחת יצחקי, ובשנת תרל"ז (1877) המשיך לימודיו בביתו של הגביר עזריה די בוטון, שרכש עבורו ספרים רבים, והקדיש חדר בביתו כמעין ישיבה פרטית.

בשנת תרמ"ב (1881) חכם יעקב מאיר יצא בשליחות לערי בוכרה, ובשנת תרמ"ה (1885) יצא לצפון אפריקה. בשנת תרמ"ח (1888) נבחר לחבר ועד העדה הספרדית, ונתמנה לדיין בבית דינו של הראשון לציון החכם יעקב שאול אלישר. חכם יעקב מאיר היה מעורב בחיי המעשה בירושלים. הוא סייע בהקמת השכונות החדשות: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים. עוד בשנת תרל"ט (1879), היה ממקימי בית החולים 'משגב לדרך', ולאחר היבחרו לוועד העדה, סייע בהקמת בית החולים 'שער ציון'. הוא הקים את הארגון 'התאחדות' לקרב בין ספרדים לאשכנזים, ואת הארגון 'שפה ברורה' להחייאת השפה העברית.

בשנת תרס"ו (1906) נתמנה לראשון לציון ורבה של ירושלים, אך להימנע מהמחלוקת הוא ויתר על תפקידו, ובשנת תרס"ז (1907) החל לשמש רבה הראשי של קהילת יהודי סלוניקי. בשנת תרע"ז (1917) בשריפה הגדולה שאחזה בסלוניקי, נשרפה ספרייתו, ובתוכה עמלו רב השנים בתורה, שעמדו בכתב יד. בשנת תרע"ט (1919) שב לארץ ישראל, ובשנת תרפ"א (1921) עם הקמת הרבנות הראשית, נבחר כראשון לציון וראש רבני ישראל.

חכם יעקב מאיר נפטר ביום ט' סיוון תרצ"ט (1939) ונקבר בהר הזיתים בירושלים.

חידושי נשרפו בשרפה הגדולה שפרצה בסלוניקי בשנת תרע"ז (1917). נותרו רק חידושי בירחון המאסף של הרב בן-ציון קואינקה, חידושי בתוך ספרי היש"א ברכה, בספר 'פני יצחק' של חכם יצחק אבולעפיה וחידושים שפורסמו בספרי רבנים אחרים. מפרסומיו: זיכרון מאיר, תרצ"ו (1936); ו'קול קורא לעזרה', תר"פ (1920).

אתר האקדמיה ללשון העברית

יעקב מאיר (מירקדו)

ז' באדר תרט"ז – י' בסיוון תרצ"ט (1856–1939)

ממייסדי חברת "שפה ברורה" ו"ועד הספרות" שלה בתר"ן (1889)

הרב יעקב מאיר נולד בירושלים, ובמשך שנים רבות למד לימודי קודש אצל רבנים, הוסמך לרבנות והרבה לעסוק בתורה ובהלכה. במסגרת תפקידו כרב העדה הספרדית פעל רבות לאיחודה עם העדה האשכנזית, ואף פעל לאיחוד העדות ביפו תחת סמכותו של רב אחד, מנע את פילוג התימנים מהעדה הספרדית והשתתף ביישוב הסכסוך בין רבני טבריה לחכמי ירושלים.

הוא נסע לשליחויות בחו"ל מטעם העדה הספרדית, למשל לבוכרה (1882) ולאלג'יריה (1885, 1900), היה חבר בית הדין הרבני הספרדי בירושלים מ-1885 והשתתף בייסוד שכונות חדשות בעיר, ובהן עזרת ישראל וימין משה. כעשר שנים (1907–1917) שימש רב ראשי בסלוניקי, ובהמשך היה הרב הראשי – בתואר הראשון לציון (1921), השתתף כציר בקונגרס הציוני הי"ג, שימש נשיא כבוד של ההתאחדות העולמית של היהודים הספרדים ועוד.

מפרסומיו: זיכרון מאיר (1936); קול קורא לעזרה (1920). רוב חידושיו נשרפו בשרפה הגדולה שפרצה בסלוניקי. נותרו רק חידושיו בירחון המאסף של הרב בן-ציון קואינקה, חידושיו בתוך ספרי ה"יש"א ברכה", בספר פני יצחק של הרב יצחק אבולעפיה וחידושים שפורסמו בספרי רבנים אחרים.

הרב יעקב מאיר היה הראשון לציון והרב הראשי לישראל הראשון

תולדות חייו

נולד בז' באייר התרט"ז בירושלים, לאביו רבי קלב. למד בילדותו אצל רבי מנחם בכר יצחק, ולאחר מכן למד אצל רבי אהרון עזריאל, משיבת המקובלים בית אל, והיה ממשמשיו בגיל 15 שנה בלבד. כמו כן, שימש גם את הראשון לציון רבי אברהם אשכנזי. בשנת תרל"ב התחתן עם רחל יצחקי, וכדי לא להתפרנס מלימוד התורה, עבר ליפו והחל לעבוד במקצת היום כחלפן כספים, ובשאר היום למד תורה. בעקבות השפעת אחד מדייני ירושלים, החליט הרב מאיר לחזור לירושלים, שם הקים ישיבה, בעזרתו של עזריה די ביטון. נתחבב על חכמי ירושלים, ונתמנה להיות דיין בבית דינו של הראשון לציון הרב יעקב שאול אלישר, היש"א ברכה. פעל

רבות למען יהודי ירושלים והארץ, ואף נסע לארצות צפון אפריקה כדי לעזור ליהודי המקום. הציל את עולי פרס בירושלים מגזרת גירוש מהארץ. היה הגבאי הראשי של עמותת "ביקור חולים", שיסדה בין השאר את בית החולים "משגב לדך" בירושלים. נשלח כשד"ר לבוכרה, ויהודי בוכרה כבודוהו מאד, כיוון שהיה בין הרבנים הבודדים שהגיעו לשם. בעקבות כך, נבחר בהמשך להיות אחד משבעת טובי שכונת הבוכרים, שהיה בין הפועלים להקמתה. כמו כן, פעל להקמת השכונות "בית ישראל" ו"ימין משה". פעל רבות לקירוב בין האשכנזים לספרדים, ולמען הפצת השפה העברית ועידוד השימוש בה.

בשנת תרס"ו נבחר לכהן כרבה של ירושלים, אולם העדיף לדחות את המינוי, כיוון שהיו גורמים קיצוניים בירושלים שלא רצו שרוב בעל נטיות ציוניות יכהן כרוב העיר.

בשנת תרס"ז עבר לכהן כרבה של העיר סלונקי שביוון. גם שם, פעל רבות למען היהודים ולימוד התורה. בעקבות המהפכה שהיתה בתורכיה, הודח החכם באשי, רבי משה לוי, והרב מאיר נבחר לכהן במקומו, אולם סרב למינוי זה מכיוון שלא רצה לעזוב את בני קהילתו בסלונקי.

בשנת תרע"ט, חזר הרב מאיר לארץ ישראל. הוא הגיע לארץ לקראת סוף מלחמת העולם הראשונה, ומשהוחלף השלטון התורכי בארץ בבריטים, פסקה משרת החכם באשי. אולם, לאחר מאמצים, נאות הנציב הבריטי העליון, הרברט סמואל, להכיר ברב מאיר כרבה כרב הראשי הספרדי של ארץ ישראל, יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק, שיסד מעט לפני כן את מוסד הרבנות הראשית לישראל. כמו כן, היה גם מראשי ישיבת פורת יוסף.

נפטר בט' בסיוון תרצ"ט, בגיל 83. את מקומו ברבנות ירש הרב בן ציון מאיר חי עזיאל.

ונתמנה חבר בית הדין של רבי יעקוב שאול אלישר (יש"א ברכה).

באותו פרק החל בפעולות לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים — דבר שהפך לאחר מכן אחד ממטרות חייו. מאמצים ראשונים בכיוון זה השקיע בשנת תרמ"ח ביסוד אגודת „הת-אחדות" ביפו, שהיתה מורכבת מספרדים ו-אשכנזים ובהשתדלותו הוכר רבם של האש-כנזים, רבי נפתלי הירץ הלוי, כרב הקהילה המאוחדת ביפו. סייע להקמת בית החולים „שערי ציון" בעיר זו.

תוך אותה מגמה של מיזוג הגלויות ערך פעולת הסברה בקרב התימנים, שביקשו ל-היבדל מן העדה הספרדית ולהקים עדה נפ-רדת. בהשפעתו בוטלה תכנית זו (היא הוע-לתה שנית רק לאחר שנים כשהרב מאיר יצא לכהן כרב בחוץ לארץ).

באותם הימים נתפנה לענף אחד של פעי-לותו הציבורית-לאומית: החייאת הדיבור ה-עברי והפצתו. למטרה זו יסד, יחד עם הרב חיים הירשנזון, את חברת „שפה ברורה", שלאחר מכן הצטרפו אליה אליעזר בן יהודה ואחרים. פעילי החברה היו מבקרים בבתים, בחדרים ובשיבות ומלמדים עברית או מעו-דדים את לימודה (ראה מאמרו של הרב ב"צ עוזיאל בספר היובל „זכרון מאיר", ירושלים תרצ"ו, עמ' 9). בטוי לקנאותו ללשון העברית נתן בדברי הסכמתו לסידור „קהלת יעקב" לר' יעקוב משה חי אלטארץ (בילוגראדו תרס"ז) באומרו: הנני מתנגד תמיד לעיקר הרעיון להעתיק ספרי חכמינו לשפה אחרת, באשר עלינו החובה להפיץ את שפתנו ול-החיותה למען תהיה שפה חיה ומדוברת בפי כל, אנשים ונשים, קטנים וגדולים.

באותה תקופה החל מתבלט כשתדלן וכ-בעל השפעה אצל השלטונות הטורקים. בפ-קחותו הצליח לשחרר מאות יהודים נתיני פרס, שהפחה הירושלמי גזר עליהם גירוש מן הארץ, על ידי קבלת אחריות אישית ל-העברתם בלא משמר משטרה מחוץ ליפו. ביפו ניהל משא ומתן עם השלטונות המרכזיים ו-

„בית אל", הת-פרסם כעושה צד-קה ותומך בתל-מידי חכמים ומ-קובלים.

קיבל חינוך תו-רני מובהק. למד ש"ס ופוסקים אצל הרב מנחם בכר יצחק ומגיל חמש

עשרה נעשה תלמידו של הרב המקובל רבי אהרון רבנו עזריאל, הזקן שבחבורת מקובלי „בית אל".

בן שש עשרה (תרל"ב) נשא לאשה את רחל למשפחת יצחקי משאלוניקי ובשנים ה-ראשונות לאחר גישואיו המשיך לשקוד על התורה.

בשנת תרל"ז החליט לעמוד ברשות עצמו ולמצוא לו מקור פרנסה במסחר. כיוון שלא רצה לעבוד במקצוע חילוני בירושלים עירו העתיק מגוריו ליפו ועסק שם בחלפנות. אף קבע-עתים לתורה. לאחר חודשים מספר נענה לשידוליהם של הדיין הירושלמי רבי ברוך פינטו והגדיב עזריה די בוטון, לחזור לירו-שלים ולהמשיך לימודיו בישיבה הפרטית בביתו של זה האחרון, שרכש למענו גם ספ-רים רבים. כחמש שנים (עד סוף תרמ"א) למד בישיבה שבבית הגביר.

אגב לימודיו נמשך גם לעסקנות בתוך העדה הספרדית ונימנה עם מייסדי חברת „ביקור חולים" הספרדית (תרל"ט), אשר ה-קימה את בית החולים „משגב לדך" לעניי ירושלים, בו שימש גבאי ראשי.

בשנת תרמ"ב יצא בשליחות כוללות ירו-שלים לבוכארה. היה השד"ר הראשון מירו-שלים בארץ זו. התקין שם כמה תקנות ב-ענייני דת ובהשפעתו נתעוררו יהודים מבו-כארה לעלות לארץ-ישראל.

בשנת תרמ"ה נשלח מטעם הכוללות לערי תוניסיה ואלג'יריה.

בשנת תרמ"ח נבחר לוועד העדה הספרדית

השיג ביטול הגזירה בתוספת אישור לפתח הירושלמי, כי הגירוש בוצע. השיג גם ביטול גזירת אותו פתח לגירוש האיכרים יוצאי בולגאריה מתושבי המושבה הר טוב, על ידי פניה ישירה לשלטונות בקושטא.

רב חלקו בעידוד תנועת הבנין של שכונות עבריות בירושלים החדשה כחבר „וועד ה-עיר“ סייע בהקמת חברה „למען ירושלים“ שעסקה בבניית בתים לעניים. השפיע על יהודים מבוכארה שביקורו בארצם היכה גלים בשעתו ושימש גשר לעלייתם, לקנות קרקע בירושלים, עליה הוקמה שכונת הבוכארים „רחובות“ (תרנ"א). כן סייע בהקמת השכו-נות „עזרת ישראל“ ו„ימין משה“ (תרנ"ב). בשנת תרנ"ד יצא שנית בשליחות הכול-לות הירושלמיים לתוניסיה.

תרם רבות ליישוב סכסוכים ולחיסול מח-לוקות עדתיות ובין עדתיות. עוד בשנת תרל"ט נסע עם רבי יעקוב שאול אלישר ורבי שלמה סוזין לחברון להשכין שלום בין הצדדים במחלוקת על הרבנות ובמשך השנים נתמחה בשטח זה ופעל כשלוחו המיוחד של הרב „יש"א ברכה" בכל מקום שהוצתה אש מדנים. לאחר מכן (תרנ"ח) עמל להשכין שלום בין החסידים והפרושים ביפו במחלוקת הקשה, שפרצה ביניהם בקשר לענייני הש-חיטה, כשבידיו יפוי כוח מאת החכם באשי והשלטונות הטורקיים כאחד — ומאמציו הוכתרו בהצלחה. כמה שנים לאחר מכן (תרס"ה) הועילה התערבותו לחסל את הריב הקשה שהתלקח בין רבני טבריה לרבני ירו-שלים בקשר לקופת רבי מאיר בעל הנס ו-נמשך שנה תמימה.

פעילותו הציבורית, שנשאה לעתים קרובות אופי ייצוגי כבא כוחו של הרב הראשי והצ-ריכה מגע עם ממשלות זרות, הצדיקה את העצה שהשיא לו בשנת תרנ"ח ידידו הקונ-סול היווני בירושלים ללמוד את השפה ה-צרפתית. בגיל ארבעים ואחת ישב אל המ-לאכה ולאחר ארבעה חודשים השיג חלק נכבד ממטרתו. בלשון זו שוחח עם הרצל, שביקר

כעבור זמן קצר בארץ ישראל (ראה „ספרי הימים“, כרך ג, עמ' 180).

בשנת תרנ"ט נתקבל כחבר בבית דינו של רבי רפאל יצחק ישראל ונתמנה סגנו של הראב"ד.

בשנת תר"ס פשטה מגיפת חולירע בס-ביבות ירושלים והעיר נותקה משאר חלקי הארץ וסבלה ממחסור חמור במזונות ובחומרי דלק. ביוזמתו נוסד וועד עזרה, שהקים תח-נות הצלה עם צרכי רפואה ואספקת מים חמים לנצרכים במשך כל שעות היממה. לחם ביוקר הגובר ע"י מכירת מצרכים וחומרי הסקה בזול.

השנה שלאחר מכן (תרס"א) היתה שנת בצורת ומחירי המים בירושלים האמירו מאוד לפיכך יסד „ועדת מים“, שבאמצעותה הובאו לעיר ברכבת מים מסביבות יפו.

בשנת תר"ס נשלח ע"י הכוללות לאלג'יריה להשפיע על ביטול ההחלטה של איגוד הק-הילות היהודיות, שלא לקבל עוד שד"רים מארץ-ישראל, והצליח להחזיר את האימון במוסדות הישוב.

בשנת השמיטה תרס"ג פנו איכרי המושבות של הבארון להרב שמואל סאלאנט, רבם ה-ראשי של האשכנזים בירושלים, שיסדר את מכירת קרקעותיהם לערבים על מנת להפעיל את ההיתר לעבוד בשביעית. הרב סאלאנט סירב והיפנם לרבי יעקוב מאיר, אשר הושיב בית דין גדול של חכמי הספרדים בירוש-לים והמכירה סודרה כדין.

בכספי נדיבים מבוכארה, שהושגו בהשתד-לותו (תרס"ו) רכש מגרש והוקמו בניינים מרווחים לבית היתומים הספרדי, אשר נימנה עם מייסדיו עוד בתרס"ב.

בכ' אלול תרס"ו, חודשיים לאחר פטירת הרי"ש אלישר, נבחר כרב ראשי בירושלים במקומו. מינוי זה עורר התנגדותם של חוגים מסויימים בעיר, ששיגרו מכתבי שיטנה וגם שלוחים לקושטא, לפיהם הואשם בין השאר בנטיה לציונות על מנת למנוע אישורו ה-רישמי. מדיבות אלה הושפע הרב הכולל ב-

קושטא, רבי משה הלוי, אשר מיהר לבטל את הבחירה ולמנות את הרב אליהו משה פאניז'יל כמועמד למישרה הנדונה. מיראתו פן תתלקח בגללו מחלוקת בירושלים מצא לנכון להתפטר בדרך של כבוד.

בקץ תרס"ז הוזמן על ידי ראשי הקהילה היהודית בשאלוניקי לכהן כרב ראשי בעירם. לאחר שהובטח לו, בתשובה לשאלתו, כי אין אף מתנגד אחד לבחירתו נענה להזמנה ונסע לשם. אולם סאת יסוריו לא נשלמה. שוב החלו מתנגדיו מירושלים חותרים תחתיו. מלבד בציונות הואשם גם באהדה לתנועת „הטורקים הצעירים“, שנרדפו אז קשות ע"י השלטונות המרכזיים ובנטיות פרו-אירופיות, שאילו נתקבלו היה עונשן מוות. מאחר ש- אישור מינויו נידחה, חזר בתשרי תרס"ח לירושלים, אך שבועות מספר לאחר מכן אישרו השלטונות את המינוי והוא חזר ל- שאלוניקי (שבט תרס"ח).

בין פעולותיו הרבות לטובת עדתו, שמצאה במצב של ירידה ודלדול רוחני, תופסת מקום מיוחד הפעולה להאדרת לימוד התורה והח- דרת החינוך הלאומי בקרב הנוער יחד עם הפצת הלשון העברית. ביוזמתו נוסדו בשא- לוניקי גן ילדים עברי ובית ספר עברי ע"י חברת „עזרא“. כן דאג להקמת מוסדות חסד וסעד שונים.

תקופת רבנותו בעיר זו היתה רבת זעזועים ומשברים מבחינה מדינית ובכולם הצליח ל- השיט ספינת קהילתו בתבונה. זמן קצר לאחר מינויו חלה הפיכה בטורקיה והטורקים הצ- עירים תפסו את השלטון. הרב הכולל היהודי תוגרמה, רבי משה הלוי, שהיה יריבו ה- אישי של הרב מאיר, הורד מכהונתו הרמה וזו הוצעה בראשית תרס"ט ע"י נכבדי הי- הודים בקושטא לזה האחרון. לשמע ההצעה הכריזו רבני שאלוניקי וחכמיה על ביטול מלאכה ויום צום והמונים נרגשים התקהלו ליד ביתו בקריאות שלא יעזבם. אז החליט להעתר להם ולהישאר.

שנתיים לאחר מכן, בראשית תרע"א, הוזמן

על ידי עסקני העדות הספרדיות והאשכנזים לפי החלטות שנתקבלו באסיפות עם גדולות, לבוא ולכהן כרב ראשי בירושלים. השולטאן מוחמד רשאד החמישי הוציא אז כתב מלכות רישמי על מינוי זה, אך שוב סוכל הדבר בשל התנגדותם הנמרצת של יהודי שאלוניקי. הסבלים, פועלי הנמל והחנוונים שבתו ושוב נודעק המון בקריאות ובהפצרות. אף הפעם נכנע הרב ונשאר.

בקץ של אותה שנה ביקר בארץ-ישראל ובהמלצתו נתמנה אז הרב ב"צ מאיר חי עו- זיאל כרב ראשי ביפו. הנסיונות שנתחדשו לעכבו בארץ לא הועילו, כי מאן להפר את הבטחתו ליהודי שאלוניקי.

זמן מה לאחר שחזר לעיר רבנותו פרצה מלחמת טורקיה-הבאלקן. תחת מטר יריות הגיע אל החזית והשיג הצהרה מן הלוחמים שלא ירעישו את עירו. משנכבשה העיר בידי היוונים והללו נתקבלו בקרירות ע"י האוכ- לוסיה היהודית, הביע המלך ג'ורג' הראשון, בראיון שקיים עם הרב מאיר, את אי שביעת רצונו מעובדה זו, והרב השכיל להרגיעו ו- לדרוש מן השלטונות החדשים יחס טוב ל- יהודים על מנת לרכוש את אמונם. מאז נת- קבל לעתים קרובות ע"י המלך ג'ורג' ובנו קונסטאנטין והשיג הקלות שונות ליהודים, בתוכן שיחרור הצעירים היהודים משירות צבאי לכמה שנים נוספות. קשריו הידידותיים עם ראש המיניסטרים בממשלה היוונית סייעו בידו לא מעט להגיע למעמדו הרם אצל הש- ליטים.

בימי מלחמת העולם הראשונה סייע בהקמת לגיון עברי מיהודי יוון לשיחרורה של ארץ- ישראל. לצורך זה ובקשר לעבודה ציונית מדינית קיים מגע מתמיד עם ראשי התנועה הציונית.

בשנת תרע"ז פרצה בשאלוניקי שריפה גדולה ויותר ממחצית העיר עלתה באש. ה- שריפה פגעה גם בספרייתו והשמידה בין ה- יתר את קונטרסי חידושיו על שולחן ערוך אבן-העזר וחושן-משפט וגם פרקי זכרונותיו.

בעזרת מפקדים של חיל הכיבוש הבריטי ש- היו אז בשאלוניקי ואשר עמד אתם בקשרי ידידות, הצליח להחיש עזרה לנשרפי עדתו, להקים אוהלים וצריפים, לגייס רופאים ו- תרופות, לארגן אספקת מים וכדומה.

עם תום המלחמה (תרע"ט) החליט לעזוב את מישרתו ולחזור לארץ-ישראל. הפעם לא עיכבוהו נכבדי קהילתו, כי נימק החלטתו בעייפות רבה ומסיבות משפחתיות נסע ל- אלכסנדריה באניה מיוחדת משרות הצלב ה- אדום, שהעמיד לרשותו מפקד חיל הכיבוש הבריטי בשאלוניקי. בירושלים נתבקש להצ- טרף למשלחת היהודית, שהתייצבה בפני וו- עדת החקירה האמריקנית, אשר באה אז ארצה לחקור את דעת תושבי הארץ על ההסדר המדיני הרצוי להם. נאומו בפני הוועדה על קשר העם לציון, ועל זכותו של כל יהודי למולדת אבותיו, בהצביעו על התנ"ך כעל „תעודת הבעלות שהקב"ה נתן לנו על ארץ ישראל" היה רב רושם.

מירושלים חזר לזמן קצר לשאלוניקי ל- סידור ענייני הרבנות שם וחזר סופית לארץ ישראל. בשנת תר"פ ערך לבקשתו של סיר הרברט סמואל, הנציב העליון הבריטי הרא- שון בארץ ישראל, תזכיר מפורט על מטבעות היהודים הקדומות.

לאחר מאורעות תר"פ נימנה עם חברי ה- משלחת היישובית אל מיניסטריון המושבות בלונדון. זו שהתה שם כשלושה חדשים.

עם יסוד הרבנות הראשית לארץ ישראל (אדר א' תרפ"א) נבחר יחד עם רבי אברהם יצחק הכהן קוק לראשי הרבנים והספרדים הכתירו את זה האחרון גם כ„ראשון לציון“.

עם אירגון מוסדות הרבנות הראשית נתעוררו בעיות שונות, שאת המסעירות ביניהן היתה הקמת „בית דין לערעורים" עפ"י דרישת ה- שלטונות הבריטיים. כיוון שבית דין כזה אינו נוהג לפי השולחן ערוך עורר הדבר וויכוח ותסיסה. פסק הרב מאיר לפי מנהג ראשונים, שהנהיגו בשאלוניקי בית דין גבוה כזה ואשר נתקיים גם בזמנו ובראשותו, כי

הקמת מוסד עליון לערעורים לא תהא נוגדת את המשפט העברי.

כשעמדה על הפרק שאלת השתתפות ה- תרדים בבחירות לאסיפת הנבחרים הראשונה (תרפ"ב), לרגל ההחלטה לתת זכות בחירה לגשים, הביע דעתו, כי אם אומנם אין ה- החלטה הזאת במקומה ובזמנה, אין מן הצורך שתביא לפרישת הדתיים מן הבחירות והטיף לחיזוקה של „כנסת ישראל". כן לא היסס להיבחר לנשיאות אסיפת הנבחרים הראשונה. בכל עת מצוא גילה הודהותו עם המאמץ הלאומי לבניין הארץ. ביקר עם חברו לנשי- אות הרבנות הראשית, הרא"ה קוק, במושבי הקרן הקיימת בעמק יזרעאל ובגליל התחתון, על מנת לקרב את המתישבים לערכי היהדות. בכהונתו כראש הרבנים לא"י ונשיא מו- עצת הרבנות הראשית ובית הדין הגדול ל- ערעורים שימש בעשר שנותיו האחרונות שלא על מנת לקבל פרס. בין פעליו הרבים ראוי לציין את ריכוז הישיבות הספרדיות ה- פרטיות בתוך המסגרת המשותפת של ישיבת „אוהל יעקוב". רבנים מיישובות שונות נהגו להתכנס במשמרות במרכז ישיבתי זה ולעסוק בלימוד תורה ובבירורי הלכה. כן עשה רבות לביסוסה ופיתוחה של הישיבה הגדולה „פר- רת יוסף" ולהקמת בניין גדול למענה. חידש את ישיבת „תפארת ירושלים", שנאבקה אז על קיומה, ודאג להחזקתה משך שנים מספר, עד שנסגרה לחלוטין. לא היה מוסד צדקה וחסד או בית אולפנא של העדה הספרדית, שלא הקדיש לו תשומת לב ודאגה. בעזרת הקדשות ועזבונו שונים, שריכוז תחת נשי- אותו, סייע לביסוסם של מוסדות תורה ובתי חולים ויתומים בירושלים.

ראויים לציון מאמציו להשגת עזבונה של הנדיבה סימה בליליוס מהונגקונג, שעל ידו הוקמו מוסדות לבני עדות המזרח בירושלים ונרכשו בניינים במרכז העיר, אשר מפירו- תיהם נהנים תלמידי חכמים ועניים.

השתתף כציר מטעם הסתדרות המזרחי ב- קונגרס הציוני הי"ג בקארלסבאד (תרפ"ג).

נבחר כנשיא כבוד של ההתאחדות העול-
מית של היהודים הספרדים.

על גורלה של עבודתו הספרותית וסיכומה
העגום כתב במכתב פרטי בשנת תרפ"ג:
„היות כי לדאבוני פרצה תבערה גדולה ב-
שאלוניקי בשנת תעז"ר ונשרפו כל בתי ה-
עיר הפנימית ובכללם גם משרד הרבנות
והמעון שאני דרתי בו, נשרפו גם שני הקונ-
טרסים אשר טיפחתי וריביתי בימי בחרות,
הראשון על שו"ע אבן העזר והשני על חשן
משפט, ולא נשארה לי העתקה מהם, לבד
איוה פסקים שלי שנדפסו בספרי הרה"ג ישא
ברכה (ס', „מעשה איש" ו„ישא איש") וא-
חדים מהם בספר „פני יצחק" של הרב יצחק
אבולעפיה, חלק ד' וה', וזעיר פה זעיר שם
בירחון „המאסף" (של הרב ב"צ קואינקא).
חוץ מזה לא נשאר בידי כלום. עתה אין ב-
כוחי לכתוב חידושי תורה מחמת כמה סיבות.
ראשית, אין לי כל הספרים הדרושים לתכלית
זו. ספרייתי העשירה שהיתה לי לפני נסעי
לשאלוניקי התפוררה והתפוררה — שנית,
טרדות הציבור הרבות מונעות עתה ממני
להפנות לזה ושלישית, הנה באתי בימים
תהלות לאל יתברך, וזקנה קפצה עלי. אני
מוסר מודעה כי כל מה שאנכי רושם וכותב
בפנקסי אינו לשם חבור כדי להדפיסו, היות
וידעתי שאין בו דבר של ממש" (מ. ד. גאון,
„זכרון מאיר, עמ' 19).

ליובלו השמונים (אדר תרצ"ו) הוצא ל-
כבודו ספר בשם „זכרון מאיר", בו מאמרים
לתולדותיו והערכת אישיותו.

נתכבד באותות כבוד שונים מאת השול-
טאנים עבדול חמיד ומוחמד רישאד, קונס-
טאנטין מלך יוון, אלכסנדר מלך סרביה, „לג-
יון הכבוד" הצרפתי, ממשלת אנגליה וחסיין
מלך חג'אז.

פ. גראייבסקי, זכרון לחובבים הראשונים חוברת
„מאה ועשר" (ירושלים תרצ"ד) מוקדשת לכבודו;
„זכרון מאיר", ספר היובל במלאות לו שמונים
שנה בעריכתו של מ. ד. גאון ומ. לאניאדו (ירושלים
תרצ"ו); מ. ד. גאון יהודי המזרח בארץ ישראל,

חלק ב, עמ' 361—370; הרב מ. אוסטרובסקי,
„הארץ" ח' תמוז תרצ"ט; י. ה. מלכו, לוח ירר
שלים ב'; „הצופה" י, יז סיון תרצ"ט, יז סיון ת"ש
(שנה לפטירתו); א. אלמליח, תולדות הרה"ג יעקב
מאיר, „השקפה" (ירושלים), שנה ח' גליונות א—ב;
א. אלמליח, „היהודי" שנה י"א גליון טז (י"ד מג"א
תרס"ז); א. יערי, שלוחי ארץ ישראל (ירושלים
תשי"א), עמ' 751—752; הרב בן ציון מאיר חי ער
זיאל, הרב הגאון מרן יעקב מאיר (עשר שנים לפטיר
רתו), „ההד"ר, סיון תש"ט (שנה כ"ד, חוברת ט).
י. ב.

מאיר, מאיר (מאקס)

מטרסדורף (הונגאריה), כ"ז תשרי
תרנ"ו (1895) — בודאפשט, א'
דראש השנה תש"ב (1941).

לאחר סיום לימודיו נכנס למשק חקלאי גדול
בהונגאריה על מנת להכשיר עצמו לעבודה
חקלאית בארץ-
ישראל.

עם פרוץ מלח-
מת העולם הרא-
שונה נאלץ היה
להפסיק את הכש-
רתו החקלאית ו-
ליטול על עצמו
הנהלת עסקי אביו.
בצד עסקיו ה-

מרובים התמסר לפעולות ציבוריות וסוציא-
ליות והגיע להשפעה ניכרת בחיי הקהילה
במטרסדורף, אחת העתיקות בהונגאריה;
הצליח להשליט בקהילה זו אוירה יהודית-
לאומית בריאה.

עם תום המלחמה עבר לבודאפשט, פתח
בה בית חרושת גדול והרחיב מסגרת פעו-
לותיו לטובת כלל. על אף ההתנגדות החזקה
לרעיון הציונות הצליח כעסקן מזרחי נכבד
לרכוש לעצמו השפעה מרובה בתוך הקהילה.
הוא עמל ליצור משקל נגדי לזרם האנטי-
לאומי, ששרר בקהילה ותודות למעמדו ול-
מסירותו המופתית הפכה שאלת ארץ ישראל
גורם בחיי הקהילה.

חיבת החרץ

הרב הספרדי הראשון של א"י הרב יעקב מאיר שליח דרבנן

אצלם. על פי ספרו של א. יערי 'שלוחי ארץ ישראל' הוא התקין להם כמה תקנות בענייני דת ועודד את עלייתם לארץ ישראל. השפעתו על יהודי בוכארה הייתה גדולה גם לאחר שחזר משליחותו, ומשהחלו יהודי בוכארה לעלות לירושלים בהמוניהם משנת תרמ"ט (1889) ואילך, היה מעורה באופן התיישבותם בירושלים ולכן בחרו אותו לאחד משבעת טובי השכונה.

בשנת תרמ"ה (1885), יצא בשליחות קהל-המקובלים, למדינות במערב ומשהצליח בשליחותו זו נשלח שוב על ידי כוללות הספרדים לאותן מדינות שוב. בשליחות זו גם שהה באלג'יר שם נתן הסכמתו לספר "פתשגן הכתב" שהוא תרגום ערבי לספר הנפוץ "מעם לועז". בחודש תמוז תרמ"ז (1887) חזר לירושלים.

בשנת תרמ"ח (1888) נבחר הרב מאיר לוועד העדה הספרדית, והתמנה כחבר בית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, רבה של ירושלים. כחבר הוועד הוא סייע בהקמת שכונות, כגון: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים.

הרב מאיר פעל לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים, ואחת מפעולותיו בעניין הייתה הקמת אגודה בשם "התאחדות", המורכבת מספרדים ואשכנזים, ובהשתדלותם הוכר הרב נפתלי הרץ הלוי כרבה של יפו. הרב מאיר אף סייע להקמת בית החולים "שערי ציון" בעיר יפו. הרב מאיר גם שם לו למטרה להחיות את הלשון העברית ולהפיצה. לשם כך הוא ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה

הרב יעקב מאיר, שד"ר, הראשון לציון והרב הספרדי הראשון של ארץ ישראל במסגרת הרבנות הראשית. הרב מאיר נולד בירושלים ב' באייר תרט"ז (1856), למד אצל הרב מנחם בכר יצחק, ובגיל 15 החל ללמוד אצל המקובל רבי אהרון רבנו עזריאל, זקן מקובלי "בית אל".

בגיל 16 נשא לאישה את רחל למשפחת יצחקי, ובשנים הראשונות לאחר נישואיו המשיך לעסוק בתורה. תוך כדי לימודיו החל להימשך לעסקנות. הרב יעקב מאיר נמנה עם מייסדי חברת "ביקור חולים" בשנת תרל"ט (1879), אשר ייסדה את בית החולים 'משגב לדך' בירושלים, ושימש כגבאי הראשי של החברה.

בשנת תרמ"ב (1882), שימש כשד"ר בשליחות כוללות ירושלים לבוכארה. הרב מאיר היה הראשון מבין שלוחי ירושלים שהגיע לארץ ההיא. יהודי בוכארה קיבלוהו בכבוד רב וקראו בשמו לכל ילדיהם שנולדו בימי שהותו

ברורה", אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן יהודה וחבריו. חברה זו הסתובבה בבתי הספר, ב"חדרים" ובישיבות, לימדה עברית ועודדה את לימוד השפה. הרב מאיר גם היה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית, הגוף שלימים הפך לאקדמיה ללשון העברית.

לאחר פטירת הרב אלישר, התמנה הרב מאיר בכ' באלול תרס"ו (1906) לרבה של ירושלים. מינוי זה עורר התנגדות של חוגים מסוימים בעיר, אשר האשימוהו בנטייה לציונות. מתנגדים אלו שלחו מכתבים אל החכם באשי אשר בקושטא, במגמה למנוע את אישור מינויו. הרב מאיר העדיף למנוע את המחלוקת, והתפטר מיוזמתו מן התפקיד. ●

בקיץ תרס"ז (1907) הוזמן הרב יעקב מאיר על ידי ראשי הקהילה היהודית בסלוניקי לבנות כרם בעיר, וזיתן שם למעלה מעשר שנים. בימי מלחמת העולם הראשונה סירב לשחררה של ארץ ישראל על ידי הקמת לנין עברי המדובר מיהודי יוון. הרב מאיר היה בקשר מתמיד עם ראשי התנועה הציונית בארץ ישראל בעניין זה.

בשנת תרע"ז (1917) פרצה שריפה גדולה בסלוניקי, אשר כילתה למעלה ממחצית העיר. השריפה פגעה גם בספרייתו של הרב מאיר והשמידה חידושים רבים שכתב על השולחן ערוך, בעיקר על החלקים אבן העזר והושן משפט. הרב מאיר פעל מיידית לסייע לפגעי השריפה, ובאמצעות קשריו עם בריטניה, סייע באספקת רופאים ותרופות, מים ועזרה לנפגעים. לאחר השריפה כתב במכתב פרטי: "היות כי לדאבוני פרצה תבערה גדולה בשאלוניקי בשנת תרע"ז ושורפו כל בתי עיר הציונית וכללם גם משרד הרבנות והמעון שאני דרתי בו, שורפו גם שני הקונגרסים אשר טיפחתי וייביתי בימי בחירות, הראשון על שר"ע אבן העזר והשני על חרשן משפט, ולא נשארה לי הקהקה מהם... ה"ך מזה לא נשאר בידי כלום. עתה אין במחל למחוב חידושי תורה נחמתי כמה סיבות ראשית, אין לי כל הספרים החידושים לתבליט ה, ספרייתי הקטירה שהייתה לי לפני מסעי לסאלוניקי התפזרה והתפזרה... שני מידות הציבור מונקות עתה ממני להפנות להם רשמיית הנה באתי בימים ודקה קצבה עלי. אני מוטר מדעה כי כל מה שאספתי רושם וכוונת במקסי אינו לשם חיבור כדי להדפיסו היות ידעתי שאין בו דיבור של ממש...".

בשנת תרע"ט (1919), עם תום מלחמת העולם הראשונה, עזב הרב מאיר את משרתו ושב לירושלים. עם שובו נתבקש להוסיף במי הועדה האמריקנית אשר חקרה את דעת תושבי ארץ ישראל על המסדר המדיני הרצוי להם. הרב מאיר באם באום אשר הותיר רושם עמוק בליבם של חברי הוועדה.

עם ייסוד הרבנות הראשית לישראל, ביום ט"ז באדר א' תרפ"א (1921), נבחר יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק וצ"ל לבנות כרם ראשי לישראל, והוכתר בתפקיד "הראשון

לציון". בהכתרתו הצהיר על כוונתו העיקרית מתפקיד זה: "ידע ידעתי את צרכי עמי בארצנו, בימינו ובזמננו, על כן הקדש אקדושים את כוחותי וכישוריותי שצנני אלקים בהם להנחות טעב עדתנו האומללת, להיות לשליח טוב בין עם ישראל ובין הממשלה למען ידע כל עטם להיות ממוסדות שוכנתו בין ויקרן ישראל יורם מה בכבוד. השתדל אשתדל להנהיג פורים נמוכים וישרים בכל עסקי ועניני הקהל למען יטוב הכל על פי הצדק היותר והיותר... עשה מעשה כל אשר ביכולתי להטיב את טעב החכמים, העניים, החיילים והאלמנות, אטמס את משפחם, אריב את ריבם נמי נני שתקף מהם ואביא לכולם

מלווית הרב יצחק מאיר בירושלים בסיוון תרע"ט (1919)

הרוחות, היטב איטיב את חרש בני העצורים, על ידי פורים ומספרים טובים בחת"ת עד הבאי אותו למדוה כוז שטמנו ייצאו תלמידים טורי תוראת בישראל ויהיו להפארת לעדת המפרדים בירושלים... בקצרה, את כל כישורותי, את כל כוחותי ואת חיי אקדושים למנוח עדתי. עד ימי האחרון אעבד להרמת קרן עדתי, להנחת פצצה בחורו ובנות, ועדתי תשוב לפוח ולשגשג במקום זה יושפת שלום...".

כאשר עמדה על המדק שאלת טוק וטות בחירה לנשים בבחירות לאספות הבחורים הראשונה בשנת תרפ"ב (1922), והחריים נמו שלא להשתתף בבחירות, כתב הרב מאיר, כי גם אם התחלטה אינה במקומה - אין זה מחויב שהדתיים ישרשו מן הבחירות, ואכן, הרב מאיר השתתף ואף נבחר כחבר נשיאות אספת הבחורים הראשונה.

בעשור האחרון לחייו כיהן בתפקידיו כראש הרבנים לארץ ישראל (שמו הקודם של תפקיד הרב הראשי לישראל), נשיא בית הדין הגדול לערעורים ונשיא מועצת הרבנות הראשית שלא על מנת לקבל שכר.

הרב יצחק מאיר נפטר בליל שבת, ט' בסיוון תרצ"ט (1939). לאחר פטירתו טייל את מקומו הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ראשית כמטלא מקום, ולאחר תום ה"שלושים" - נרב ראשי לארץ ישראל. ●

השל'אנן והשל'ו

(תולדותיו)

הרב יעקב מאיר, ב"ר כלב המכונה מירקאדו, נולד בירושלים, ביום ו' אדר התרט"ו. אביו נמנה בין עשירי העיר, וממסחרו אשר עסק בו נמצאה פרנסתו בשפע. בזמנו נחשב לגדול מפורסם, המחזיק בידי הת"ת ולומדי הקבלה, אף הוא עצמו התנהג בחסידות ובפרישות. תשומת לב רבה הקדיש לבנו יחידו, ומתוך חרדה לגורלו היה מתקרב לרבני העיר, מתרועע עמם, ושואל מהם עצות והוראות.

בן ט"ו השלים את חוק למודיו הנהוג אז, בה בעת נעשה לנושא כליו של הרה"ג וראב"ד, המקובל אהרן רבנו עזריאל ז"ל, זקן החסידים בק"ק „בית אל“, והי המוליך והמביא בין הרב הראשי אברהם אשכנזי, והרה"ג מאיר אורבאך, בע"ס „אמרי בינה“. בשנת תרל"ב בא בברית הנשואין עם מרת רחל למשפחת יצחקי משלוניקי, שילדה לו בן יחיד אשר מת בילדותו ובת אחת. מורו ורבו הנ"ל הרה"ג אהרן רבנו עזריאל ז"ל, השאיר אחריו בן צעיר ושמו רפאל, וכדי לעשות נחת רוח לרבו טפל בבנו זה גדלו ונחנהו, ובהגיעו לפרקו נתן לו את בתו היחידה לאשה.¹

שאיפתו להתפרנס מיגיע כפיו הניעתו לצאת בשנת תרל"ז מחוג הלמדנים שתורתם אומנותם, ולהתחיל לעסוק במסחר. העבודה אשר בחר לו היתה החלפנות, אך מחמת אי הנעימות אשר הרגיש לעסוק בענף זה בירושלים, מקום שהכירוהו כאחד מתלמידי החכמים הצעירים, העתיק את דירתו ליפו. עם כל זאת, קבע עתים לתורה מדי יום ביומו, מקץ כמה ירחים, בא ליפו ר' ברוך פינטו, אחד מדייני ירושלים, בלוית הגביר עזריה די בוטון, וישפיעו עליו שיאות לחזור לעיה"ק לתלמודו, והוא הסכים לכך. הגביר הנזכר פתח לו אז ישיבה מיוחדת בביתו הפרטי, ויכניס אליה ספרים רבים שרכש בסכום של ק"כ זהובים, למען יהיה לרב הצעיר מקום נוח ומתאים ללמוד בו. בישיבתו הפרטית הזאת התגדר כחמש שנים בערך, מטבת תרל"ו עד אלול תרמ"א.

1. הוא דאג למשפחת רבו הנ"ל במסירות, שכן לא דירה מיוחדת ויספיק לה לבלבולתה. אחר

מות הרבנית עזריאל, והר"י מאיר הצטרף להעתיק את דירתו לשלוניק לקח עמו את חתנו ובני כיהו. מאז נשאר ר' רפאל סמוך על שלחן חותנו בצרור אשתו וילדיו.

בגשת עסקני עדת הספרדים בירושלים בראשית שנת תרל"ט ליסד חברת בקור חולים ובית מרקחת לעניי העיר, היה בין ראשי המשתתפים להוצאת רעיון זה לפועל.¹ בחשון תרמ"ב נסע בשליחות ועד עדת הספרדים לערי בוכרה, כדי ליצור קשרים בינן ובין ירושלים. הוא היה השד"ר הראשון אשר פלס נתיבות למדינה ההיא. בשנת תרמ"ה נתבקש שנית לנסוע לתוניס, אלג'יר וכו', ובמסעו זה מלא כמה תפקידים נכבדים שהוטלו עליו.

בהשתדלותו נוסדה ביפו בשנת תרמ"ח כעין התאחדות בין תושביה ה"יהודים, הספרדים והאשכנזים, הונח יסוד לבית חולים "שערי ציון" ועוד. ר' נפתלי הרץ הלוי, שישב אז ביפו, נמנה על ידו לרב הקהלה המאוחדת, ויהי רצוי במדה שוה לבני שתי העדות. הרי"מ פינס עודד את הרב הירושלמי בעד מעשהו זה, כי ראה בו צעד לפנים להתפתחות הקהלה.

בראשית תרמ"ח נבחר לחבר ועד העדה, ואז הוזמן להכנס כשלישי בבית דינו של הרה"ג יש"א. בהמשך העתים עלה במדרגה אלא שלרגלי עבודותיו הצבוריות השונות נאלץ להסתלק משרותו בבית הדין.

בהחל עלית התימנים לארץ משנת תרמ"ב ואילך, שרובם התרכזו בירושלים, הורגשה מצדם נטיה לפרוד, וישאפו להתקים כעדה נבדלת ועומדת ברשות עצמה. כאחד מעסקני עדת הספרדים, השתדל למנוע אותם מעשות זאת. לשם כך כנס את צבור התימנים בבית הכנסת איסטמבולים, ואחר שסיימו כלם בנעימה את קריאת ספר תהלים, פתח את ההיכל, וינאם לפניהם על ערך האחדות בישראל. הם הקשיבו מתוך חרטה ועצבון את דברי הנואם המתלהמים, ותוכחת מוסרו הכניעתם. אכן התימנים נשארו נאמנים למוצא פיהם עד מועד נסיעתו לשלונקי לכהן שם כראש הרבנים, ובצאתו את הארץ נתאספו בבית הכנסת של "מאה שערים" למחות על זה אך ללא הועיל. כעבור זמן קצר נפרדו התימנים מעדת הספרדים.

בה בעת, יסד יחד עם הרה"ג חיים הירשנזון ז"ל את חברת "שפה ברורה", שאח"כ הצטרפו אליה המשכילים, ובראשם אליעזר בן יהודה וחיים קלמי. החברה הציבה לה

1 לא עבר זמן רב, וחברה זו רכשה את החצר שבה היתה לפניו בית החולים רוטשילד, ומאז נקרא שמו "מסגב לר"י". מהעת תחילת ואילך, נשא הרי"מ מאיר חאר של גבאי ראשי בטוסד הזה. בשנת תר"ל קנה הישר סיר טסה טונטיפיורי פדרס אחר כיפון, בכונה מראש שההכנסה מפירותיו תהא מוקדשת להחזקת אילני חמדים הנזקקים לכך. הנחלת הפרדס הזה נמסרה לידי הסוחר ישראל שמחון. הנ"ל השתטש בפירות כפי ראות עיניו כמשך חצי יובל שנים, ולא קיים מה שהוטל עליו. ר"י מאיר התערב בעסק בייט זה, כדי להוציא את הפרדס מידי מחזיקו ולהעבירו לרשותה של חברת כ"ח. בענין הנדון טעל זמן ארוך, ואחרי עטל רב הצליח בדבר. השנחת הפרדס נמסרה אח"כ ליוסף נייגו, שהיה מנהל בית הספר החקלאי "מקוה ישראל".

למטרה להפיץ את השפה העברית בקרב כל שדרות העם. מנהיגיה היו מסובבים בעתותיהם הפנויות בבתים, בישיבות ובחדרים, ומלמדים עברית.¹

תפקיד חשוב ורב ערך מלא הר"י מאיר, בהנחת הפקודה מטעם אברהם פחה, לגרש את כל היהודים הפרסים מירושלים, שמספרם הגיע אז לכמה מאות נפש. הללו קובצו ונכלאו בחצר המשטרה, ושם עוררו בכי ומספד על גורלם המר. בתודע הדבר ברבים, שהגזרה עומדת לצאת לפועל, הזדרזו וילך בלויית נסים בכר להתראות עם הפחה. הם בקשוו למסר לידיהם את הנדונים, ויבטיחו לו, כי במשך ט"ו יום יסיעו את כלם מהארץ, אף יביאו מסמכים רשמיים מחוץ יפו המעידים על הפלגתם. ומאחר כי הם התיצבו לפניו כאנשים אחראים הבאים להגן על כבוד האומה לבל יחולל, קבלו את הסכמת הפחה על כך. בקשר עם זה יצא יחד עם מ. אדלמן ליפו, למען טפל בסדור נסיעת הפרסים וישהו שם כשבועים. תוך כדי כך אחזו באמצעים שונים כדי לבטל את רוע הגזרה, והודות להשתדלותם הנמרצת עלה בידיהם להשאיר את כלם, ובה בעת להביא לפחת ירושלים תעודות כחוק, המוכיחות על טלוי פקודתו.²

בשנת תרנ"ד יצא שוב בשליחות הכוללות לערי תוניס.

תנועת בנין השכונות העבריות שהיתה בעת ההיא בירושלים בעצם תקפה, קבלה דחיפה עצומה מאתו. בהשתדלותו נבנתה „רחובות“, הידועה בשם רובע הבוכרים, בתרנ"ג, „עזרת ישראל בתרנ"ה, וימין משה „מונטיפיורי החדשה“ בתרנ"ח.³

באותו פרק זמן התחדדו יחסיהם של תושבי יפו האשכנזים שהיו מפולגים לשתי טיעות, חסידים ופרושים, בגלל שאלת השחיטה. אז נשלח ליפו בשם ראש הרבנים הרה"ג יש"א, וכן מיופה כח מטעם הרשות כדי לפשר ביניהם. באמצעות העסקן הצבורי שמעון רוקח שסייע לו במלוי תפקידו, הצליח במשלחתו. מעט אחר זה הוסכם למנות רב ספרדי

1. בהסכמתו לס', „קהלת יעקב“, תפלות לר' יעקב טיטה חי אלטאראץ, בילונראדו תרס"ז, כתב: „הנני מתנגד חסיד לעיקר הרעיון להעתיק ספרי חכמינו לשפה אחרת, באשר עלינו החובה להפיץ את שפתנו ולהחיותה לטען תהיה שפה חיה ומדוברת כפי כל, אנשים ונשים, קטנים וגדולים“.

2. סטוד לאוחה עת התרחש עוד סקרה דומה לזה עם אברי „הר טוב“, טושבת יהודי בולגריה. באחר הימים קבלו תושביה סקורה מאת אברהם פחה, בה נאמר, כי נתן להם זמן של שבוע לשם סדור עניניהם, ושעליהם לצאת אח"כ מחוץ לגבולות תורכיה, כליות הנשים והטף. בכדי לברר את סבת הנזרה הרעה, באו אחרים מעסקני המושבות העבריות לירושלים לשם התייעצות עם הרה"ג הראש"ל יש"א ברכה, וכיוון שנמצא אז ביסו, סגו אל נאמנו הר"י מאיר. בו ביום ערך שלש טלגרמות סתירות בענין זה לראש הנזרה בקושטא, לשער העליון, ולהר"מ הלוי ט"ס חכם באשי בעיר המטרופולין, בתחיתת הרב יש"א. נמצאו אחרים מנכבדי העיר אשר העירו, שטא על ידי כך ישתנו היחסים בין הפחה ובין הרב הראשי, אולם הר"י מאיר לא חטא און להערותיהם, בהרגישו כי את חובתו הוא מלא. אכן הודות לצעדים אשר אחז בהם, בטלה הנזרה.

3. בנדון שכונה זו היו לו חלוקי דעות רבים עם יוסף נבון ביי ז"ל, אחר מעסקני ירושלים ברור הקורם.

כמ"מ חכם באשי, והמשרה הזו נתנה להרה"ג חזקיה שבתאי. זה היה מנוי הרשמי הראשון של הרב הנ"ל.

עסקנותו הצבורית החלה מתבלטת מכאן ואילך ביתר שאת.

בשנת תרנ"ח יעצהו ידידו הקונסול היוני בירושלים ללמוד את השפה הצרפתית, כשפה בין לאומית, והוא, אז בן מ"א שנה, ¹ מיד החל לומד בשקידה רבה את הלשון החדשה, שעד העת ההיא לא היה לו כל מושג ממנה. במשך ד' ירחים עשה חיל, וספרי הרה"ג צדוק הכהן מפריז היו לו במובן זה לעזר. ידיעתו את הלשון הועילה לו אח"כ, בבואו במר"מ עם באי כח מדינות חוץ. בראשית שנת תרנ"ט נתקבל לחבר בבית דינו של הראב"ד רפאל יצחק ישראל יחד עם הרב בכור אהרן אלנקות ז"ל.

בשנת תר"ס הוציאו דבה בערי אלג'יר נגד רבני א"י וכולליהם, ובעקב זה החליטו בכמה קהלות שלא לקבל עוד שדר"י אה"ק כנהוג. במקרה זה נתבקש מטעם ד' הארצות לבקר במדינה הנ"ל, כדי לטשטש את רושם המלשינות אשר נפוצה. אחר כמה הוכחות וראיות המיוסדות על עובדות ומעשים, עלה בידו לבאר ולברר כי כל דברי הנרגנים בשקר יסורם.

בעת שהתגלע הריב בין רבני חברון, הרה"ג אליהו מני והרה"ג רחמים יוסף פראנקו ורבני סיעותיהם, בדבר כסא הרבנות שם, נקרא להתערב בדבר. שני הרבנים הנ"ל שמשו כנשיאי משרד הרבנות בצותא חדא, ועיקר המחלוקת שביניהם וחסידיהם היה: מי בראש. התכוכים עזרו הרבה לפרוד תלבבות, לפלג את עיר קברות האבות לשנים, והמחלוקת נמשכה כששה ירחים. בהסתבך הענינים ביותר הוכרחו רבני ירושלים להכנס רבם ככלם לברור השאלה. אז נסעו לחברון הרב יש"א הר"י מאיר והרב שלמה סווין, וכתוצאה מוכוחים ממושכים, נתישב הסכסוך.

כשנתיים בערך, לפני הסתלקותו של הרב יש"א ז"ל חלה המחלוקת הגדולה ע"ד קופת רמב"ה, שחר"ר ירושלים עוררו תביעה לקבל חלק מהכנסותיה. צעד זה עורר את זממתם וסערת רוחם של רבני טבריה, בטענם שמסרת אבותיהם בידיהם, כי קופה זו נועדה אך ורק להכמיה ולענייה של העיר, בה שוכן כבוד התנא ויע"א.

רבני טבריה יצאו אז חוצץ למלחמת הקודש, ויחלו לסובב בכל מרכזי הגולה כדי להשיג הסכמות מאת הקהלות בענין זה, והן נתפרסמו אח"כ ע"י הרב חיים אלחדיף, בספר מיוחד בשם "יצב גבולות". קרוב לשנה, הריצו המחנות הלוחמים לשם שמים חצים שונים

1 ובה עוררוהו לדבר: "הן אתה פתיצב בפני באי כח הממשלות הזרות, סבסר וסרבר בשם הרב הראשי, ולסיבך איעצך שתלסר איזו שפה אירופית".

הר"ר הרצל ביוטנו מזמן מסעו בא"י, בתאריך 31 אוקטובר 1898 כתב: "בין האורחים בבית מרסס היה אתמול גם הרב הספרדי מאיר, הוא הסביר לי את עמדת הרבנות הראשית כאן שאינה רוצה לעזור עליה את חטת הממשלה התורכית. אמרתי לו פתוך בדיחות הדעת, כדי שלא להביא את האדוונים ההם בשכוכה לא אלך אפילו לבקרם". ספרי הימים כרך ג, עמ' 180.

בצורת מכתבי מחאות ואגרות מצד אל צד, וכל אותה עת עמד הר"י מאיר מנגד לפולמוס.

בכוונים שונים עד ניסן תרס"ו. הרב אליהו משה פאניזיל שב או מבוכרה לא"י דרך קושטא, ומ"מ ראש הרבנים בתוגרמא מנהו למ"מ חכם באשי בירושלים, בתנאי מפורש, כי בהגיעו למחוז חפצו יסדר מיד בחירות חדשות. בינתיים חלו שניים בהנהלת העיר, ומידי רשיד פחה עבר השלטון לאיקרם ב"י. הוא קבל פקודה ממשרד הרבנות בקושטא שלא להכירני יותר כרב, ולקבל תחתיו את הרב אליהו משה פאניזיל. מחמת כי לא רציתי לעמוד בקשרי מלחמה, הסתלקתי ממשרתי בדרך של כבוד, אם כי רבים מנעוני מעשות זאת.

בסיון תרס"ו, נתבקש ע"י נשיא הקהלה היהודית בשלוניקי לקבל עליו להיות רב ראשי בעיר זו. התנאי העיקרי שהעמיד היה שהוא אמנם מסכים לכך אם אין אף מתנגד אחד להצעה, ואחר כי תשובת הועד היתה חיובית, החליט להענות להזמנתו.

הרפתקאותיו בקשר עם מניין זה, הן פרק מיוחד בפני עצמו, בזרותו ובערפלותו. ראויים הדברים להשמע בצבור כי יש בהם מעין השקפה כללית על מה שהתהווה בזמן הנ"ל לפנינו מן הקלעים, ביחוד, אם פרטים אלו נמסרים לנו ממקור ראשון. אעתיק בזה קטע קצר ממסכת ארוכה, התופשת מקום נכבד בפרשת תולדותיו של הרב הנכבד.

בט"ז תמוז תרס"ו קבל טלגרמה מאת ראש הרבנים בתוגרמא בה הזמן לבוא לקושטא כדי לקבל את תעודת המניין. כעבור שבוע ימים הפליג לשם, ובהרף עין כל מתנגדיו הרימו ראש, חילמי פחה מרואי פני המלך אשר משל או בשלוניקי, היה דודו של איקרם ב"י פחת ירושלים, וראשי יריביו של הר"י מאיר בעיה"ק פתוהו שיטלגרף לדודו לבל יהיו לאשר מניין מפאת שבעת הפשעים הכבדים שהנהו נושאם. ביניהם, שייכותו לכת הציונים החוטאת, והשואפת להפריד את א"י מתורכיה, בהיותו תמים דעה עם משטר התורכים הצעירים סיעת "דון טורק" או אחדות וקדמה, שנרדפה או באכזריות מטעם השלטון המרכזי, אהבתו הנפרזת לארופאים, פי כמה יותר מאשר את ממלכת עותמן, הוריו שהיו נתינים יונים מלידה ועוד. הפחה הנ"ל העביר את הידיעות הללו לנשיא הוורה בקושטא, והלה, בהשענו על דבות שנמסרו לו כעובדות דחה את אשור "הפירמן" מיום ליום.

בעת ההיא כתב חילמי פחה מושל שלוניקי לנשיא הוורה הנ"ל, כי אסון מדיני יקרה חלילה אם ימנו אותו לרב ראשי על קהלת יהודי שלוניקי, בירת מוקדון.

בסוף אלול תרס"ו נקרא אל נשיא הוורה, ובהתיצבו לפניו הודיעהו השר: "להוי ידוע לכב' כי הידיעות אשר הגיעוני עליו פוסלות אותו בהחלט לכהן במשרת רב ראשי, אלמלי הדו"ח של רשיד פחה שבא לידי קורם, בו הזכיר את כב' ומדותיו לשבח, כי אז היה בדעתי ובהחלטתי לאסור את ידיו ורגליו בכבלי ברזל, ולהשליכהו אל הבוספורוס, אולם בהתחשב עם פרטי הדו"ח האמור, לא נעשה לכב' רעה, אך גם לרב לא נמנהר".

בתשרי שנת תרס"ח חזר לירושלים.

כשלונו זה מלא את לב מתנגדיו גיל על גדותיו, הם צהלו ושמחו כי חזר לירושלים בידים ריקות. אך הודות להשתדלותם הנמרצת של עסקני עדת היהודים בשלונקי לפני המקומות הדרושים, אושרה לבסוף תעודת המנוי, ובטבת תרס"ח הודיעוהו ממשרד הרבנות הכללי לממלכת תוגרמא, כי יצא דבר מלכות המאשר את משרתו. בד' שבט נסע דרך קושטא לשלונקי, ובבקריו בהיכל ילדיו נתכבד ע"י השולטן עבר אל חמיד באות כבוד מג'ידיאי מדרגה ב'.

ברגשי גיל אמתיים, ובהערצה נפשית עמוקה נתקבל הר"י מאיר בשלונקי. חבת הצבור היהודי אליו התבטאה באפנים שונים. בכל שבת הזמינוהו לבית תפלה אחר. עיר זו שנודעה במאות השנים האחרונות לעיר ואם בישראל בישיבותיה הרבות, המון בתי הכנסיות שבתוכה, מוסדותיה הצבוריים וכו', מצאה בבוא אליה בדלדולה, בירידתה התרבותית האטית, וקלסתר פניה ההיסטורי לא היה לה עוד. תקופת הזהר שלה כאלו עברה לעולמים, חלפה ונגזזה. הוא לא מצא יותר בין רבניה אנשי אשכולות, גבורי רוח ובעלי קומה כדוגמת הקודמים להם בעיר הזאת, אלה שסמלו בפרצופיהם האצילים את אבות הגזע, ואשר העשירו את הספרות העברית הרבנית עושר רב.

תפקיד נכבד ורב ערך מלא בעיר הנ"ל, בהפנותו את כל תשומת לבו לעניני החנוך העברי, בהשתדלותו נפתח גן הילדים הראשון, הונהגו שיטה וסדר בלמודים העבריים, ולמען הבטיח את הצלחת העבודה, הוזמנו מורים ומורות מא"י.

סיעת התורכים הצעירים „אחדות וקדמה" תפשה בינתיים את רסן הנהגת המדינה בידיה, ובעקב השתלשלות המאורעות, הורידה את הרב משה הלוי ממשרתו. בתשרי תרס"ט הוצעה המשרה הנ"ל לר"י מאיר, ע"י כמה מגדולי ונכבדי עדת היהודים בקושטא. ביחס לזה רשם הרב בפנקסו: „ובא השר מנשה מקושטא בכח הרשאה מיוחד להתקשר אתי בכתב, ויציע לי משכרת של מאה ועשרים ל"ת זהב לחדש, הניתנות שבעים מקופת העדה עצמה, וחמשים האחרות מאוצר המדינה. בטרם אסכים לדבר הזמנתי אלי את פני העדה לשיחה. כלם כאחד הביעו את השתוממותם והתנגדותם העזה להצעת, והשר הנ"ל הרגיעם באמרו, כי הרב הראשי בקושטא נחשב גם לראש על שלונקי. הידיעה הזאת נפוצה חיש מהר בעיר, ויקומו בסך רבניה וחכמיה, ואתם כל שדרות העם הרחבות והכריזו בטול מלאכה ויום צום צבורי. בהתלהבותם כי רבה, הם סובבו את מעוני בצעקות ובדרישות לבל אעזבם ואסע. ואני בזכרי את מרבית השתדלותם של ראשי העדה ועסקניה הנכבדים לשובתי נעתרתי לבקשת ההמון המתרגש, ואמר לנפשי, טוב ארוחת ירק ושלוה בה... 1

1 בשלהי תר"ע בפר בא"י הרב חיים נחום שהיה אז ראש רבני תוגרמא, בטרם לסדר את ענין

הרבנות בערי הקדש, שהן ירושלים חברון צפת וטבריה, ואחר התייעצות עם נכבדי הצבור בירושלים,

החליט לסנות את הר"י מאיר לחכם באשי בעיה"ק.

בהודמנויות שונות נתקבל לראיון בפני המלך ג'ורג' הראשון. ואחר מותו הטרגי של זה: ע"י קונסטנטין בנו. ועל פי רוב, כל בקשותיו מאתם לטובת עניני העדה היו מתמלאות. אחת הדאגות הראשיות אשר הדריכה באין הרף את מנוחת היהודים במשך זמן ארוך, ושהוא עשה הרבה להקלתה, היא שאלת עבודת הצבא ופתרונה. לא מעט הסתייע בידידותו של וניזילוס, מגדולי המדינאים בממשלת יון, שהתהלך עמו כל השנים כאח ורע. בתבערה הגדולה שהיתה בשלוניקי בשנת תרע"ו, שבה נשרפה יותר ממחציתה של העיר עלו באש גם כמה ישיבות עתיקות שהכילו בקרבן אוצרות ספרים יקרים עד למאד. האסון אשר בא לפתע פגע גם בו, כי קונטרסיו אשר נמצאו אתו בכתובים, על אבן העזר וחשן משפט, הקיץ הקץ גם להם. הד רועיצער מהמאורע המעציב עולה ובוקע מהשורות החטופות אשר כתב לי על נושא זה בניסן תרפ"ג. "היות כי לדאבוני פרצה תבערה גדולה בשלוניקי בשנת תעז"ד, ונשרפו כל בתי העיר הפנימית, ובכללם גם משרד הרבנות והמעון שאני דרתי בו. נשרפו גם שני הקונטרסים אשר טפחתי ורבייתי בימי בחרותי, הראשון על שר"ע אבן העזר והשני על חשן משפט, ולא נשארה לי העתקה מהם, לבד איזה פסקים שלי שנדפסו בספרי הרה"ג יש"א ברכה, ואחדים מהם בספר "פני יצחק" של הרב יצחק אבולעפיה, חלק ד' וה', וזעיר פה זעיר שם, בירחון "המאסף". חרץ מזה לא נשאר בידי כלום. עתה אין בכחי לכתוב חידושי תורה מחמת כמה סבות. ראשית, אין לי כל הספרים הדרושים לתכלית זו. ספריתי העשירה שהיתה לי לפני נסעי לשלוניקי התפוררה והתפוררה, חלק מהספרים לקחתי אתי לשם ונשרפו ורובם ככלם אשר הפקדתי למשמרת בישיבה שע"י "בית חנוך יתומים" לא מצאתים בשו"ב. שנית, טרדות הצבור הרבות מונעות עתה ממני להפנות לזה, ושלישית הנה באתי בימים תהלות לאל יתברך, וקנה קפצה עלי. אני מוסר מודעה כי כל מה שאנכי רושם וכותב בפנקסי אינו לשם חבור כדי להדפיסו, היות וידעתי שאין בו דבר של ממש. אחדות מתשובותיו נדפסו בס' "מעשה איש" להרב יש"א, סי' י' חלק יו"ד. ושם סי' ט"ז. ישא אי"ש ע"ס י"ג, וכו'. ר' גם המאסף להראב"ד ב"צ קואינקא, שנה ב, סי' ט, י"ט, פ"ז וכו'.

בקיץ תרע"ט גמר אמר להסתלק ממשרתו בהחלט, ולעלות להתישב בא"י.¹ על פי בקשתו העמיד המצביא האנגלי שנמצא אז בשלוניקי בראש אלפים מחיל הכבוש, אניה טיוחדת משרות הצלב האדום לרשותו, אשר הסיעתו עם משפחתו לאלכסנדריה.

בבוא המשלחת האמריקאית לירושלים בחרף תרע"ט, נתבקש להצטרף לחברי המלאכות היהודית אשר התיצבה לפניו. נאומו הנמרץ ע"ד תקוות העם העברי הגולה וקשריו ההסטוריים עם ארצו, עזר להוכיח לאלה שבאו לחקור את התנאים והיחסים, וכן

1 שני גורמים יסודיים הכריעו להסתלקותו ממשרת ראש הרבנים בשלוניקי, א. במשך שנות שירותו שם סתו עליו נכרה בת פ"ז שנה ונכד בן כ' שנה. דבר זה עורר את התמרמרות משפחתו, ובשום פנים לא הסכימה להשאר בעיר זו עוד. ב. שאיפת הרב להנפיש אחר כמה שנות עבודה מאומצת ופיגועת, נטויו אלף הוצדקו ע"י נכברי הסתלה, ומצדם לא הושם יותר בדרכו כל מעצור.

לעמוד מקרוב על ערך הכחות של תושבי הארץ, כי השאיפה להתערות כאן כקדם טבועה עמוק בלב היהודי, ואין לשרשה ממקורותיה לעולם.

לשם סדור עניני הרבנות חזר אח"כ לשלונקי, למשך זמן של שלשה ירחים. עסקני העדה נסו לחדש את הצעתם, בהבטיחם לו משכורת גדולה פי כמה מאשר לפניו. אך הוא נאלץ להשיב פניהם ריקם. במוצאי יום הכפורים הפליג לארץ דרך קושטא, וישהה שם ימים אחדים. הדבר הל בעת שהרב חיים נחום הסתלק מעל כסא הרבנות הראשית בתוגרמא. כאן, הציעו לו לר"י מאיר שנית את משרת ראש הרבנים, ותחת שקודם דחה אותה מאונס, עשה זאת עתה טרצונו הטוב.

הרב יעקב מאיר כבקריו בארמון הנציב העליון לא"י
Rabbi Jacob Meir on his visit to Government House.

בראשית שנת תר"פ התקים בירושלים „ועד רבנים לעדת הספרדים" בנשיאותו של הרה"ג חיים משה אלישר המכונה חמ"א. מסבה מובנת נמנע להתערב בעניני הקהלה וסדריה. סיר הרברט סמואל שבא בשבט תר"פ לירושלים, בקש אז את הר"י מאיר להכין לו הרצאה מפורטת על אודות מטבעות היהודים בזמן שבת ישראל על אדמתו. אחר מאורעות מאי הידועים, החליט הועד הזמני ליהודי א"י לשלח מלאכות אל חזרת המושבות בלונדון, ויפציר בו להצטרף אליה. חברי המלאכות האחרים היו האדוונים דוד ילין ואהרן ראובני, ואתם יחד עשה בלונדון כשלשה ירחים. בארץ א' תרפ"א נקראה אספת רבנים

כללית בירושלים, בפקודת הנציב העליון לא"י סיר הרברט סמואל, ולפי הצעתו צוינו ד' רבנים ספרדים וד' רבנים אשכנזים ועליהם שני נשיאים משתי העדות, שהם יהיו את משרד הרבנות הראשית כפי שעלה בודעתו תחלה. אז פנה אליו הנציב וישאלהו, אם יסכים לקבל את משרת הנשיאות. הוא ענה: „זהו ותור גדול מצדי הוד מעלתך, היות ולפני כמה שנים נמניתי כבר לראש״ל ע״פ מאמר מלך, ועתה בעלותם לשלטון שני נשיאים יהיה זה כשלילת זכות, ועוד יותר כעין קפוח חצי משרתי שהיתה שייכת לי בשלמותה, רק שנים אחדות קודם לכן. אבל כדי לעזור לסדור הענינים בביתנו הלאומי שאני שואף לראות ולהשתתף בבנינו, וכן לאות הכרה בזכויותיהם של אחינו האשכנזים הנני מביע את הסכמתי לדבר“. בעת ההיא נפתח משרד הרבנות הראשית, שהר״י מאיר והרב אברהם יצחק הכהן קוק ז״ל הועמדו בראשו. העדה הספרדית בירושלים כבדתו בתואר ראש״ל (ראשון לציון) ורב ראשי לא״י, כאשר הנהיגה לקרא למנהיגיה הרוחניים לפנים.¹

בשנות שרותו כראש הרבנים לא״י הרבה להטיב עם עדת הספרדים. ישיבת „תפארת ירושלים“ אשר גדלה וחנכה רבנים יודעי תורה ושהיתה עוזבה וזונחת במשך שנים רבות, דאג להתחדשותה, וימנה את הרה״ג יוסף מ. הלוי למנהלה. כן התענין בבית הזקנים הכללי, וישתדל להקל מעליו ככל האפשר את סבל קיומו.² בהתחשב עם מצוקתה בלתי הפוסקת של קופת עדת הספרדים בירושלים והעדר יכולתה לספק את תקציבה השנתי המצומצם, נאות לעבוד חנם, ורק שזו תשלם את משכורתו החדשית הזעומה של השמש הרשמי „הקאואס“. במצב עלוב זה לא חלו שנויים, מיום החלו לכהן במשרת רב ראשי בירושלים בראשית שנת תרפ״א עד היום.

בין שאר המוסדות הצבוריים שהוא עומד בראשם תזכר לטוב ישיבת „פורת יוסף“ שלפי צוואת המקדיש יוסף ששון ז״ל מבומבאי, נמנה לנשיא עליה. תחת השגחתו נשלם הבנין שהחלו בו עוד לפני מלחמת העולם. ישיבה זו מכילה בית כנסת, בית תלמוד תורה,

1. כמות הוקרה לשרותיו הצבוריים המועילים קבל כמה אותות כבוד מאת ממשלות זונות, ואלת החשובים שבהם:

א. מאת שולטן תורכיה עבר אל חסיד השני, אות כבוד מנידית סדרנה שנית, בשנת תרס״ח.
 ב. מאת שולטן תורכיה סהטר רישאר, אות כבוד עוסמניה סדרנה א', שעון ושרשרת וחב בתוחם הטלכות ושטו חרות עליהם, בשנת תרע״א. ג. מאת קונסטנטינו סלר יון, אות כבוד יל קולונל צבאי בשנת תרע״ח. ד. מאת אלכסנדר יורש העצר של סרביה, אח״כ סלר יוגוסלביה שגרצת במרסייל, שרשרת הכבוד הגדולה של סכה הקדוש, בשנת תרע״ח. ה. מאת הקהלים הצרפתית, אות כבוד של המהנה לגיון דיאונור, עפ״י בקשת סר טראיי מצביא ראשי, בשנת תרע״ט. ו. מאת אלכסנדר סלר סרביה, אות כבוד של קולונל ראשי, בשנת תר״פ. ז. מאת ממשלת בריטניה הגדולה, אות כבוד של קולונל אנגלי C.B.E. בשנת תרפ״ג. ח. מאת חוסיין סלר ערב, שרשרת הכבוד לטלכי ערב, בהודסנות בקורו אצלו בשנת תרפ״ד. ט. מאת הסלר חוסיין, שניה, אות כבוד מיוחד לראשי הדת, בשנת תרפ״ד.

2. מפאת העדר חגיכים, נסגרה ישיבת „תפארת ירושלים“, שנית, בשנת תר״ז.

ומענות לעשרים תלמידי חכמים, עשרה מקובלים, ועשרה ללמורי פשט הדרים בהם חנם אין כסף, זמקבלים משכרת חדשית קבועה מקופת המוסד.¹

במות הרב חיים אלישר ז"ל עמדה לפני הר"י מאיר שאלת סדור הישיבות הפרטיות, שדרשה פתרון רצוי. הוא כנס את כל הישיבות הללו במרכז אחד, ויסדר ישיבה גדולה שאליה באים כמה מהרבנים הלמדנים, במשך שעות אחדות ביום. ישיבות אלה, בחלקן נוסדו או נתחזקו על ידו, ומתן שבהשתדלותו הועברו מחו"ל לא"י עם הקדשיהן. כל הישיבות הנזכרות מרוכזות עתה בישיבה הכללית „אהל יעקב“ הנושאת את שמו והיא נמצאת בבית חנוך יתומים הספרדי.² כן השתתף בכנסיה הציונית ה"ג, ובה הסב את תשומת לב הצירים, לגורלם המדיני הקשה של יהודי ארצות המזרח. מתוך הכירו בצורך לקיום מוסד עליון ליהודי מדינות אלו, אשר ידאג ליצור את האפשרויות והתנאים להרמת מצבם התרבותי והלאומי, הסכים להיות נשיא הכבוד ל„התאחדות העולמית של היהודים הספרדים“, שיסודה הונח בוועידה בין הארצית הספרדית אשר התכנסה בווינה בקיץ תרפ"ה.

כתוצאה מהשתדלותו המאומצת נרשמו עזבונות שונים לטובת עדת הספרדים ומוסדותיה, נתקבל רוב הכסף מהקדש המנוחה סימה בליליוס נ"ע מהונקונג שלהשגתו טרח ויגע חמש שנים, בשארית כחותיו, נפתח ת"ת בית אהרן, ביה"ס למלאכה בליליוס, עורר את הנדיבים ליסוד בית מדרש לרבנים בירושלים בשם „חזק תורה“ שגורמים שונים הניאו בעד ממושו ושעתה עתיד להתגשם בצורה נאה והולמת, לרגל חג יובלו. זכות מיוחדת היא לו, שראה את ירושלים שוממה, ונמנה בין יחידי סגולה המעפילים, אנשי שאר רוח שהרעיון והמעשה התמוזגו ונצמדו אצלם לאחת, אלה שטרחו ויגעו כל ימיהם להחזיר את העטרה ליושנה. אף הוא עצמו, הפך בלי משים לפרק חשוב מקורותיה בתקופת הקמת הריסותיה.

1 כן סכינה ישיבת „פורת יוסף“ הדרים למתחילים ולמשתלטים השומעים לקח ספי מורי הוראה מנוסים, המוסד נוחל לחלק בערבי החנים פרטים לתלמידים המצטיינים, טלכר מה שהם מקבלים בקביעות מדי חדש בחדשו.

2 ואלה שמותו: א. בית אהרן, מהשר אהרן אביקציו סלונדון, ב. בית אליהו, מהנביר יעקב סנהם אליהו מבורשט, ג. בית יהודה, מהשר יהודה נדליה, סלונדון, ד. בית יעקב א. מהנדיב כיר יעקב ישעון ורעיתו רחל, מבוטכאי, ה. בית יעקב ב. מהנדיב יעקב פירורה מאשטרדם, ו. ברית אברהם, ע"ש הנדיב אברהם יוסף פראנקו סליוורנו, ז. יסאף ענוים, מהאחים יוסף, רפאל, ואברהם פראנקו סליוורנו, ח. ישיבת אברהם ושרה, למשפחת פירורה, ע"י קהלת אשטרדם, ט. ישיבת סונטיפיורי, מהשר סיר פשה סונטיפיורי, לונדון, י. סגן דוד א. מהנביר דוד עמנואל פינטו, ע"י קהלת אשטרדם, יא. סגן דוד ב. ע"ש הסנוח דוד בלוקא ע"י בנו סכאן בלוקא סגאורדיה, יב. סול צומת, ע"ש הסנוחה סול טוב, ע"י בנה דוד קורא סכלכותא, יג. משמרות, מהנדיב יעקב ישעון, סאלכסנדריה, יד. משמרות כחונה, מהנדיב ססעור כהן סליסבון, טו. קאיץ נסים, מהשר קאיץ נסים שטאסא, פרו.

עדותיה חדשה. לא היה בולל שייכים יהודים אלה? (האשכנזים טענו שיהודים אלה הם חלק מיהדות אשכנז כאשר בטורים בעיקר הקמץ שיהודים אלה מכונים אותו כאשכנזים כקמץ קטן, אולם צבעם, והערצתם הגדולה לרבנו משה בן מימון, ונטייתם לסידור התפלה הספרדי וכן פסיקתם כמרו הבית-החסידי, לא השאירו שום ספק שהם שייכים לכולל הספרדי. בהשפעת ר' יעקב מאיר נספחו יהודי תימן לעדה הספרדית עד אשר קם ועד תימני עצמאי בש' חרש' — אולם חלק מהתימנים נשארו עם העדה הספרדית, ודובר גם על זה בפרק עליית התימנים.

בעת שיכונם אחתה את צמרת היהדות בירושלים. וכעזרת ר' יעקב מאיר ועסקנים שונים שהוכרחים לעיל נוסדה חב' עז' נידחים שבצורתה הוקמו השיכונים שקלטו את צולי תימן, חלק בכפר השלוח וחלק ליד קבר שמעון הצדיק.

ומכאן לגילויים ועלייתם של יהודי בוכרה לירושלים. כידוע יהדות בוכרה בהיותה מרוחקת ממרכזי היהדות, כמעט ונשכחה וכמעט שאברה ליהדות. בסוף המאה ה-18 הגיע אליהם רב צעיר צפון אפריקאי ששהה זמן קצר בירושלים, בשם יוסף מן, וכאשר נאמר בפרקים קדמים הוא הצליח להשיב את יהדות זו לחיק האומה יאחרי 90 שנה הגיעו לבוכרה שני שדרים ר' רפאל אוחנה מטבריה ור' יעקב מאיר מירושלים.

ר' יעקב מאיר יצא בקיץ של 1882 מירושלים בדרכו צפונה לבוכרה בהיותו בן 25. הוא עשה דרכו בדרך לא דרך, על גבי חמורים מרדות ודבשות גמלים דרך מדבריות ובשבילי הרים שקקי חבורות שודדים, והגיע לבוכרה כעברי החגים. הוא שהה בתוכם חודשים רבים, והיו כן למד את שפתם. וכן לימד את העסקנים וגביריהם לטפס בעבריהם. קסמו, ענותנותו, חזן ורשותו, חכמתו מאוד על המון העם, ורבים מיהודי בוכרה אי חשבוהו כמשיח ובגולל. הוא התפעל מכישרון המסחר, מרחב לבם ובעיקר מאהבתם לאי שהתורה כלבם על ידו וע"י קרמיו.

ר' יעקב מאיר בדבריו שכט זה עמוקות ידע שעליהם ארצה לא רק שלא תהיה לבעמסה על הישוב הוותיק, כאשר קרה עם עדות אחרות. להיפך. הוא האמין שבעזרת ממונם ויצור מקורות ערכם לתושבי ירושלים בפרט והארץ בכלל — אי לך עמד והסביר ותיאר להם את טבע הארץ, אוירה הניאגורס. דבריו שיצאו מהלב ובהגיון הדרו עמוק בלבם וצשרות משפחות החלו לעלות לירושלים. הודות לר' יעקב מאיר נפתחו דרכים חדשות לערי בוכרה, והקשרים בין הישוב ליבט זה הודקו מיום ליום. לשבחים של יהודים אלה שהיו נדבנים גדולים, והודות להם נבנו מספר מוסדות בירושלים. וכן לא היה מוסד בירושלים אשכנזי או ספרדי שממון מיהודי בוכרה לא הושקע בו. ועל כל אלה נצח ר' יעקב מאיר. ברכות מספרים של יהודים אלה בירושלים הוקם ועד שבראשו עמד ר' יעקב מאיר אשר רכש חלקת קרקע גדולה בצפון העיר ועליה בנו את השכונה שנקראה "רחובות" ובאמת רחובותיה ובתיה היו רחבים וגדולים והפכו לתפארת ליהודים הבוכרים בפרט ולירושלים בכלל. זקני העדה וזכרים את הרב ואת השפעתו, ואומרים שבאם לא היה פורצת המלחמה העולמית, הראשונה שגרמה להתרששותם של יהודי בוכרה היו עולים כמעט כולם לישראל, ובהונם כטח היו ממשכנים ועושים גדולות: אם איני טועה גידו הקוראים כי פעילותו של ר' יעקב מאיר היתה בעין פעולה מקבילה וקודמת יותר ואולי מבורכת יותר לפעילותו של מר אבניאלי בקרב יהודי תימן. העד השנה שביניהם ששניהם פעלו למען אותה מטרה והעד הלא שנה שביניהם, פעילותו של ר' יעקב מאיר היתה כידור ואילו פעילותו של אבניאלי דרך התנועה. ואם זכה מר אבניאלי לפעילותו חזק ותכחב, מדוע לא תזכר פעולתו של הרב. בספרי הלימוד וההיסטוריה בבתיהם שלנו?

לפני שנסגור את הרשימה חבה ונזכר עוד פעולה ישובית חשובה המיוחסת לר' יעקב מאיר והיא: התקנת היתר יבולי השמיטה ע"י מכירת הקרקע לבעלים לא יהודים. שרבי העדה האשכנזית נמנעו מלדון בה. ולבסוף לפני היותו ראש"ל כהן ר' יעקב מאיר כרב צעיר ואם בישראל "סלונקי" מש' 1909 עד 1919 הוא עשה רבות עארנו הקהלה ביחד לאחר שעברה ליד חיונים בשנת 1912. ען אולה צרי לסבלותיה בש' המלחמה. הוא החדיר את השפה העברית לבתיהם של הקהלה ואף לגני ילדים חשפה בהם היתה עברית.

פרידתו מסלונקי היתה קשה. פעמים לפני כן נסה לצווח אולם נאלץ להמשיך. בשלישית גברו בעגועי למולדת, שנתים אחרי מלחמת העולם הוזמן ר' יעקב מאיר ע"י רבני ירושלים לכהן כראש"ל.

הוא הגיע על סוף אנית מלחמה בריטית בש' תר"פ ובאפריל תרפ"א הקימו הוא וחברו הרב קוק כסקודת הנציח העליון הכרזת סמאל את הרבנות הראשית המאוחדת שהם עצמו בראשה. שלגבי הנציבות חבריטית שמשנה כנציגת הישוב.

גילת הכתרת במעשיו, תזכר לטוב הסכמתו להקמת אספת הנבחרים שקמו עליה מתנגדים מחוגי הרבנות האשכנזית — ביחוד שגם נשים תיצגנה בו — ויש אומרים שגם הרב אברהם יצחק הכהן קוק הסס לתת את הסכמתו לטובא עמדתם החקיקה של רבני עדתו, אולם משעזר ר' יעקב מאיר ונתן הסכמה, צעד גם הוא.

שלא כהרבה רבנים, נולד ר' יעקב מאיר לאביו הסוחר שעלה ארצה בהיותו קטן, מיון הישנה. אביו הסוחר והאמיד לא רצה שבנו יהיה סוחר כמותו אלא יגדל על ברכי התורה ויהיה רב גדול בישראל, ומאיר לא הכיב, מצד אחד הביא ספוק גדול לאביו ולמשפחתו בהיותו אחד מגדולי הרבנים בדורו, וזכה לכסא הרם של הראשון-לציון ושמש בתפקיד זה כמעט 20 שנה מה שלא השיגו כמעט שום ראש"ל לפניו, מאידך איש רב פעלים. עד גיל 15 היה מחובשי בחי המדרש בעיר ומכאן ואילך חצה את זמנו חצי לתורה וחצי למעשה. ומאז לא קרמה פעולה צבורית בירושלים בארץ ובגולה הספרדית, שר' יעקב מאיר לא נטל חלק בה, את זמנו לתורה בלה במסגר ישיבות ובזמן הנות, למעשה. הוא סייע בעסקי אביו, וכן נטה אוחן למתרחש בהנהגת העדה ובעיקר בקרב האבכרים. בגיל 18 נשא לאשה את בת הגביר ממספחת יצחקי מסלונקי, וזו ילדה בת וכן שבשכ תיים בלידתה. ולמען היות בלתי חלוי הן מקצבת הישיבות והן משולחן אביו, התחיל לעסוק בחלמנות. וכדי להיות רחוק מחבריו הרבנים, הוא העתיק את דירתו ליפו. במלאכתו זו לא האריך ימים כי בהדע הדבר לחבריו הרבנים, שהכירו בסגולותיו וביכולתו הממשית. השיבות לירושלים ובהמלצתם הקים לו הגביר עזריה די בוטון ישיבה ומנהל לראשה. כראש ישיבה עצמאי התפנה לענינים צבוריים. בהיותו בן 24 יסדון הוא וחבריו בש' תרל"ט את ביה"ח היהודי הראשון — עד אז היה קים בירושלים ביה"ח המיסיון. בית החולים שהחל כבית מרקחת הפך אח"כ למרפאה אח"כ לביית משכב-לדך שנהרס בנפול העיר ליד הירדנים, והועבר לקטמון קיים עד היום. מכאן מסתעפת פעילותו בכל הארץ.

בשנת תרמ"ח הוא מקים את האחד בין הספרדים והאשכנזים ביום כיפור. ובהשתדלותו נכנה ביה"ח כיפור בשם שער-ציון. בהשתדלותו נתמנה הרב האשכנזי ר' נפתלי הרץ הלוי כרב לעדה המאוחדת. אז זה היה הישג גדול — באותה שנה נכנס כחבר לעד העדה הספרדית וכן כחבר בית הדין. כדין וכראש ישיבה וכאחד השדרים המזלחים ביותר יישוב עשרות סכסוכים, שפרצו בין הכוללים השונים, בארץ ובחו"ל. הוא היה בין המיסרים של חב' "שפה ברורה" יחד עם אליעזר בן יהודה שמסרתה להתחיר את השפה העברית כשפה מדוברת בקרב הישוב. הוא הפך ליד ימינו של מר נסים בכר בי"ח האליאנס כי"ח, שהקים בירושלים את בני הספר, ובתי המלאכה ללימוד מקצוע. בתי מלאכה אלה הקימו דור של בעלי מקצוע בירושלים במלאכת יד ובפקדונה. לאחר שקיצוני האשכנזים בירושלים הלשינו על בן-יהודה שמטף לציונות — שכביכול מרידה במלכות — שם ר' יעקב מאיר נפשו בכפו — ובעזרתה של הגב' מוליטוב טולידו אשת הגביר שלמה טולידו — ששרת במיניסטרויון הכספים ברוססא, אשר בא לבלות את שנות זקנותו בירושלים, הוסבר לפתח ירושלים, שבסך הכל האסיר הוא חולה שחפה וכי כל מסרתו שהעם ידע עברית ויבין את תפלתו הכתובה עברית. האשמה היא כחם עיללה. ור' אליעזר שוחרר ממאסרו. אמנם יש גירסות שונות בנידון זה, אולם כאשר שרשי בירושלים קבלתי אינפורמציה זו ממקורות נאמנים. בהתענינו במצב החנוך בירושלים, הוא יצא נגד החרם שהטילו רבני האש"ל על היוזם לפתיחת ביה"ס למלך, ויחד עם חבריו עור לפתיחתם של בתי"חם של חב' העדה במהלכתו של א. כ. רייס.

גם מבנין שכונותיה של ירושלים לא משך ידו, ושיתף עצמו בבנין השכונות משני צדי רחוב יפו, עזרת ישראל, ואבן ישראל וכו'.

גולת הכותרת של פעילותו הישובית היתה עזרתו הפעילה (א) במניעת גירושם של היהודים הפרסים בירושלים. (ב) קליטתם ושיכונם של עולי תימן בירושלים. (ג) עיקר העיקרים, פעילותו למען עלייתם של אלפים מעולי בוכרה לארץ, והקמת שכונת פאר עבורם בשם "רחובות" בירושלים. באשר לבעית היהודים הפרסים, בסוף שנות השמונים של המאה שעברה, הגיעו ארצה קבוצות גדולות מיהודי פרס שרובם היו מחוסרי אמצעים. הפרינס לא היתה מצויה. רובם התלו לחור על הפחתים, וכמוכונ גפלו למעמסה על הכללים השונים, שבלאו הכי, היו עכוסים דים. מצב זה לא מצא חן בעיני יהודים כדודים והם מסרו את הדבר לשלטונות, שמיד אספם, והתכוננו לגרשם מהארץ. כאן עמד בפרץ ר' יעקב מאיר ובעזרת עסקנים ביניהם א. כ. רייס מנהל בתי"חם של חב' "העזרה" ומר א. ענטבי פנו לפתח הירושלמי בבקשה לאפשר להם להסדיר את שלוחם מהארץ בצורה יותר מסודרת. ר' י. מ. יחד עם העסקן מרדכי אדלמן, נסעו עם המגורשים ליפו, שם פוזרו במשפחות, ובמחת תנון למנהל נמל יפו הכיאו למשל הירושלמי תעודות רשמיות שהפרסים גורשו. מקץ זמן, הסתגנו בחורה ליד-שלים. ובכדי שחרב הגירוש לא תשלף שוב, הוקמה בעזרת הרב, ועדה לסדרום בעבודה במקומות שונים. חלק מהצעירים הוכנסו לבי"ס למלאכה של נסים בכר. חלק מהמבוגרים בבתי מלאכה והזקנים בישיבות.

באותה תקופה הגיעה ארצה הקבוצה הגדולה מיהודי תימן. זה היה בש' תרמ"ב. זוהי העליה שקראהה אעלה בתמר, וכידוע

הרב יעקב מאיר זצ"ל - שבעים שנה להסתלקותו

ירושלים, ז' אדר התרס"ז - ירושלים, ח' סיוון התרצ"ט

וניחל את הקהילה בחכמה רבת. בימי מלחמת העולם הראשונה, לאחר השריפה הגדולה בעיר סאלוניקי שארעה בשנת תבערה (תרע"ט) התפרסם במעשי הצלה שיזם. שריפה זו כילתה כמחצית מבנייני העיר ואף את כל כתבי היד שלו. הרב ארנן במסירות את הסיוע לנפגעים; הקמת אהלים וצריפים, גיוס רופאים, תרופות, מים, מזון, כסף ולבוש. במעשיו אלו זכה להערצה ולהערצה רבת, הן מבני ברית והן מכאלה

שאינם בני ברית, ביניהם ראשי השלטון בתורכיה וביוון. כאות הוקרה לפועלו הציבורי קיבל כעשרה אותות כבוד מממשלות שונות. בתפקידו כרב הקהילה, שימש עד סוף שנת תרע"ט. עם תום המלחמה (תרע"ט) עלה לירושלמה.

עם יסוד הרבנות הראשית לארץ ישראל באדר א' תרפ"א נבחר הרב יעקב מאיר זצ"ל יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל לרבנים הראשיים לארץ ישראל. הרב מאיר כיבד מאוד את הראייה. בשבת הראשונה לאחר הבחירה דרשו הרבנים בביהמ"ד על שם רבן יוחנן בן זכאי בעיר העתיקה. כשסיים הרב מאיר את דרשתו ביקש מהקהל לקום על רגליו לכבוד הגאון מרן הרב שעמד לדרוש. הקהל כולו עמד כאיש אחד.

בעת ששימש כרב ראשי וכראשון לציון (כשמונה שנים) הביא לריכוז הישיבות הספרדיות במרכז אחד, ופעל רבות למען בניית פיתוחה וביסוסה של ישיבת "פורת יוסף".

הרבנים הראשיים נהגו ללכת יחדיו לכל התכונות ולכל קבלות הפנים שנערכו על ידי ממשלת המנדט. הם לחמו בעוז נגד כל פגיעה בקודשי ישראל תוך כדי כתיבת מכתבי מחאה לנציב העליון, פרסום כרוזים משותפים בנושאים מעורבים ופאו ליסורים ברחבי ארץ ישראל כדי לעודד את המתיישבים ולקרבם לאביהם שבשמיים, השניים נכחו בטכסים יצוגיים כמו הנחת אבן פינה להקמת יישובים או מוסדות חדשים. אחת מן הפעולות הנחרצות ביותר הייתה תביעת הרבנים למען חפזו המחלט של אברהם סטבסקי שהואשם ברצח חיים ארלוזורוב. עדי שמיעה סיפרו שהראייה הצהיר בפומבי שהוא מוכן להישבע שאברהם סטבסקי נקי וטהור. ביוזמתו חתמו כל גדולי הרבנים בא"י על כרוז בו הודיעו על חפזו של סטבסקי. הדבר זעזע את שלטונות המנדט כיצד הרבנים קוראים תיגר על בית המשפט, הם הוזמנו לראשי השלטון אולם עמדו בתוקף על דעתם.

כאשר נדע לרב מאיר על פטירת הראייה משאר עומד על מקומו המזם ומזעזע, ובקול ענות חלושה אמר: 'הסתלקותו של חברי היקר, פאר הדור ומאורו, עמו עבדתי ונשאתי בעול באהבה ובאחוזה בנשיאות הרבנות הראשית לארץ ישראל משנת תרפ"א ואילך היא עבורי מכה איומה וקשה, ואין מילים בפי להביעה, כיצד אבכך פאר ישראל, ואין מזור למצע האטום! איכה אשא את האבידה העצומה שאבדה לי ולכל היישוב העברי...'. תנצב"ה ואע"א.

ד"ר גיורא פוזילוב
ירושלם

ביבליוגרפיה: מ"ד גאון, יהודי המזרח בא"י, ח"ב, ירושלים התרצ"ט, עמ' 267-268.
הרב מ"ד גיורא, לקסיקון הראייה, חלק א-ב, עמ' 267-268. שמואל ר"ג מלאכים
בני אדם, ירושלים תשס"ה, עמ' 267-268. שמואל ר"ג מלאכים

מנעוריו ועד לאחרית ימיו עסק בצרכי צבור. שאף לאחדות כלל ישראלית שהיתה אבן יסוד בכל פעלו הציבורי. בכל מקום שפנה הרב מאיר הי הצליח בידו בנועם דברותיו, ובחכמתו הרבה. בפניו המפיקים חדוה ובינה רכש את ליבם של בני שיחו.

אביו, כלב, מעשירי ירושלים ונדיביה החזיק בידם של תלמידי חכמים והקדיש תשומת לב רבה לבנו יחידו שמגיל צעיר היה נושא כליו ותלמידו של

הראב"ד המקובל הרב אהרן עזריאל, ראש ישיבת בית אל. הרב מאיר היה הרוח החיה בעדה הספרדית, בבתי הדין שלה ובכל פעילות ציבורית שעמדה על הפרק. איש ציבור המעורב בין הבריות וחביב על כולם, פעל לפתח בירושלים מפעלים ומוסדות חדשים שהביאו ברכה לקהילה היהודית העניית. בשנת תרל"ט היה בין היוזמים ליסוד בית החולים 'משגב לך', שימש שליחם של ראשי הקהילה הספרדית בירושלים ובמיוחד שליחו של הרב יעקב שאול אלישר (ח"י א"ר) למקומות ולתפקידים מיוחדים בארץ ובקהילות ישראל בעולם. הוא התבקש ליצור קשרים עם קהילות חדשות ומאידך, לחזק קשרים קיימים וגם להתגבר על קשיים שונים העוללים למנוע תמיכה מהקהילות ביישוב. כמו כן פעל להשכנת שלום ואחדות בין אישים וארגונים יהודיים בארץ ובעולם. בהשתדלותו נוסדה ביפו בשנת תרמ"ח "אגודת התאחדות" שקרבה בין יהודים - ספרדיים ואשכנזים.

הודות להשתדלותו וכוח דיבורו המושך מונה הרב נפתלי הרץ הלוי, ראב"ד עדת האשכנזים לרב כולל לשתי העדות. הוא השקין שלום בין הספרדים למערביים בירושלים, ארנן מחדש את ישיבת 'תפארת ירושלים', פעל להשכנת שלום בקהילה היהודית בחברון; קרב את התימנים לכולל הספרדי ופעל שלא יפרשו ממנו. כמו כן, ייסד עם הרב חיים הירשנאון את החברה 'שפה ברורה' במטרה להפיץ את השפה העברית, סייע בהצלחתם של יהודי פרס לבל יעורשו מן הארץ, פעל לפתרון שאלת השמיטה בשנת תרס"ג וצייד בחיית המכירה. הודות לפועלו ולקשריו עם יהודי מוכארה העשירים הוקם בירושלים המוסד הגדול 'בית חינוך היתומים הספרדי', סייע ועמד בראש ועדי פעולה לבניית מספר שכונות עבריות בירושלים בהן, 'ירחובות' (כיום 'שכונת הבוכרים') 'עזרת ישראל' ו'ימין משה'.

לאחר פטירתו של הראשון לציון החכם באשי - הרב יעקב שאול אלישר, התקיימו בחירות לתפקיד נכבד זה, וביום כ' באולול תרס"ז נבחר הרב מאיר לראשונה, כמעט פה אחד לתפקיד הרם. הרב אף הוכתר בגליטת רבנות בבית הכנסת על שם רבן יוחנן בן זכאי, אולם אז קמו עוררין על המינוי, בין 'הסענות' שגרמו להתפטרותו היתה האשמתו באהדה לתנועה הציונית, תנועה שלא היתה חוקית בממלכה העות'מאנית. 'כהוכחה' לדבריהם ציינו המלעיזים, שחותמו של הרב ששימש מנהל בית יתומים הוא 'מגן דוד' ובתוכו המילה 'ציון'. כדי למנוע מחלוקת התפטר לאחר מספר חודשים ממשרה זו. בחודש סיוון תרס"ז נבחר לשמש כרבה של קהילת סאלוניקי, שם הקדיש את פעילותו לחינוך הדור הצעיר בקידום תלמוד התורה בו למדו כ-1,500 תלמידים, וגן הילדים העברי בו למדו כ-300 ילדים וילדות המדברים עברית כשפת אם. ייסד מוסדות צדקה וחסד רבים

הרב יעקב מאיר

נולד בירושלים, ז' אדר תרט"ז (1856), לאביו ר' כלב מירקאדו (נולד להוריו ברודוס בדרכם מהעיר יאנינה, אז מקידוניה שבטורקיה וכיום יוון, לעלות לארץ-ישראל; היה סוחר עשיר, תלמיד-חכם ונדיב מפורסם, תמך בתלמידי חכמים ולומדי קבלה ואף הוא עצמו התנהג בחסידות ובפרישות ונמנה על קהל המקובלים של ישיבת "בית אל"; נפטר בירושלים, ו' ניסן תרנ"ו). למד ב"חדר" ואח"כ למד ש"ס ופוסקים אצל הרב מנחם בכר יצחק. משנתו ה-15 ואילך המשיך ללמוד בהדרכת הרב הגאון והמקובל אהרן רבנו עזריאל. בתרל"ב נשא לאשה את רחל

ממשפחת יצחקי מסאלוניקי והמשיך להשתלם בתודה. בשנת תרל"ז אמר לצאת לח"י המעשה, ובהיותו ידוע בירושלים כאחד מצעירי תלמידי-החכמים שלא נאה להם לפרוש מן התורה ירד ליפו ועסק בחלפנות והצליח בה והיה קובע עתים לתורה ומשפיע על הליכות עדת-היהודים הקטנה שהיתה אז בעיר. אז באו ליפו הרב ברוך פינטו והגביר עזריה די בוטון והזמינוהו לחזור לירושלים ולעסוק בתורה בישיבה המיוחדת שהגביר הציע לו בביתו הפרטי ואף רכש לו ספרים רבים בש"ס ובפוסקים, ושם המשיך ללמוד עד סוף שנת תרמ"א.

כן עסק גם בצרכי צבור והשתתף ביסוד חברת ביקור חולים הספרדית שיסדה את בית-החולים "משגב לדרך" ונבחר לגבאי ראשי בו.

הרב יעקב מאיר

נולד בירושלים, ז' אדר תרט"ז (1856), לאביו ר' כלב מירקאדו (נולד להוריו ברודוס בדרכם מהעיר יאנינה, אז מקידוניה שבטורקיה וכיום יוון, לעלות לארץ-ישראל; היה סוחר עשיר, תלמיד-חכם ונדיב מפורסם, תמך בתלמידי חכמים ולומדי קבלה ואף הוא עצמו התנהג בחסידות ובפרישות ונמנה על קהל המקובלים של ישיבת "בית אל"; נפטר בירושלים, ו' ניסן תרנ"ו). למד ב"חדר" ואח"כ למד ש"ס ופוסקים אצל הרב מנחם בכר יצחק. משנתו ה-15 ואילך המשיך ללמוד בהדרכת הרב הגאון והמקובל אהרן רבנו עזריאל. בתרל"ב נשא לאשה את רחל

ממשפחת יצחקי מסאלוניקי והמשיך להשתלם בתודה. בשנת תרל"ז אמר לצאת לח"י המעשה, ובהיותו ידוע בירושלים כאחד מצעירי תלמידי-החכמים שלא נאה להם לפרוש מן התורה ירד ליפו ועסק בחלפנות והצליח בה והיה קובע עתים לתורה ומשפיע על הליכות עדת-היהודים הקטנה שהיתה אז בעיר. אז באו ליפו הרב ברוך פינטו והגביר עזריה די בוטון והזמינוהו לחזור לירושלים ולעסוק בתורה בישיבה המיוחדת שהגביר הציע לו בביתו הפרטי ואף רכש לו ספרים רבים בש"ס ובפוסקים, ושם המשיך ללמוד בתרל"ב נשא לאשה את רחל ממשפחת יצחקי מסאלוניקי והמשיך להשתלם בתודה. בשנת תרל"ז אמר לצאת לח"י המעשה, ובהיותו ידוע בירושלים כאחד מצעירי תלמידי-החכמים שלא נאה להם לפרוש מן התורה ירד ליפו ועסק בחלפנות והצליח בה והיה קובע עתים לתורה ומשפיע על הליכות עדת-היהודים הקטנה שהיתה אז בעיר. אז באו ליפו הרב ברוך פינטו והגביר עזריה די בוטון והזמינוהו לחזור לירושלים ולעסוק בתורה בישיבה המיוחדת שהגביר הציע לו בביתו הפרטי ואף רכש לו ספרים רבים בש"ס ובפוסקים, ושם המשיך ללמוד בתרל"ב נשא לאשה את רחל

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בתרמ"ב יצא בשליחות עדת הספרדים לבוכארה ויצר את הקשר הראשון בין יהודי בוכארה ובין ירושלים. בתרמ"ה נסע בשליחות העדה לערי טוניסיה ואלג'יריה. בתרמ"ח פעל למען איחוד עדות הספרדים והאשכנזים ביפו ובהשתדלותו הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי, קודם לכן רב האשכנזים, כרבם של כל יהודי יפו. באותה שנה נבחר לחבר ועד העדה הספרדית בירושלים ונתמנה לחבר בית-הדין בראשותו של הגאון רבי יעקב שאול אלישר (שהיה אח"כ רב ראשי וראשון לציון). השפיע על התימנים להמנע מהפירוד מהעדה הספרדית ולא נפרדו כל זמן היותו

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר בתרמ"ב יצא בשליחות עדת הספרדים לבוכארה ויצר את הקשר הראשון בין יהודי בוכארה ובין ירושלים. בתרמ"ה נסע בשליחות העדה לערי טוניסיה ואלג'יריה. בתרמ"ח פעל למען איחוד עדות הספרדים והאשכנזים ביפו ובהשתדלותו הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי, קודם לכן רב האשכנזים, כרבם של כל יהודי יפו. באותה שנה נבחר לחבר ועד העדה הספרדית בירושלים ונתמנה לחבר בית-הדין בראשותו של הגאון רבי יעקב שאול אלישר (שהיה אח"כ רב ראשי וראשון לציון). השפיע על התימנים להמנע מהפירוד מהעדה הספרדית ולא נפרדו כל זמן היותו בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בירושלים. יסד יחד עם הרב חיים הירשזון את חברת "שפה ברורה" להפצת הדיבור העברי, ואליה הצטרפו אליעזר

בן-יהודה וחיים קלמי ועוד ממשכילי ירושלים. היה זמן מה חבר ב"בני ברית", וכדי למנוע צער מאביו, שהאמין לריבות על חבורה זו, יצא רשמית מהלשכה אך הוסיף לתמוך ביסוד הספריי, "מדרש אברבנאל" וביתר פעולותיה. הצליח יחד עב נסים בכר לשחרר בערבות אישית את מאות היהודים יוצאי פרס, שהפחה הירושלמי גזר עליהם גירוש' בטענה שיסעו מהארץ דרך יפו בלי משמר משטרה ואח"כ נסע ליפו עם **מרדכי אדלמן**, שם הצליחו לבטל את הגזירה ולהביא לפחה אישור בכתב שהמגורשים יצאו מהארץ. כן הצליח בטלגרמות לאיסטמבול בשם הרב הראשי **אלישר** להשיג ביטול מהיר של גזירת הפחה הירושלמי לגרש מהארץ את מתישבי הר-טוב שעלו מבולגריה, ולא שם לב לחששותיהם של כמה מנכבדי העדה, שהדבר עלול לקלקל את היחסים בין הרב הראשי ובין הפחה.

בתרנ"ד יצא בשליחות הכוללות לערי טוניסיה. עזר ביזמה ובהשפעה לבנין השכונות "רחובות" (שכונת הבוכארים) בתרנ"א "עזרת ישראל" בתרנ"ב ו"מין משה" בתרנ"ב.

נסע בשליחות הרב הראשי אלישר (ה"שא ברכה") להשכין שלום בין הפרושים והחסידים בעדה האשכנזית ביפו והצליח להשקיט את הריב. היה פעיל ביסוד בית-החולים "שער ציון" ביפו ועוד מוסדות.

בתרנ"ח שמע לעצת ידידו הקונסול היוני ללמוד את השפה הצרפתית ובמשך ארבעה חדשים הגיע בה לידיעה מספקת למגע עם נציגי מדינות זרות.

בראשית תרנ"ט נתקבל לחבר בבית-דינו של הראב"ד **רפאל יצחק ישראל** יחד עם הרב בכור אהרן אלנקוה.

בתר"פ החליטה הקונסיסטוריה של קהלות אלג'יריה, בעקב שטנה ומלשינות, לא לקבל עוד שד"רים מכוללות ארץ-ישראל. אז יצא שמה בשליחות הכוללות והצליח לבטל את ההחלטה.

השתתף בפעולות לישוב הסכסוך בדבר כסא הרבנות בחברון וחיסול הריב בדבר קופת רבי מאיר בעל הנס בין רבני טבריה ובין חכמי ירושלים. כשסירב הרב **שמואל סלנט** לסדר את מכירת הקרקעות של מושבות הבארון לקראת שנת השמיטה תרס"ג שלח את האברים אל הרב יעקב מאיר, והוא הושיב בית-דין גדול של רבנים ספרדים וסידר את המכירה כדין, כדי להתיר את עבודת האדמה בשמיטה.

בהשפעתו ובהשתדלותו הושגה בתרס"ו תרומה גדולה מאת האחים **ברוכוף** מבוכארה לרכישת המגרש הגדול ברחוב יפו לבנין בית היתומים הספרדי ואח"כ פעל במרץ ובהצלחה אף למען הקמת הבנין עצמו.

פעל הרבה לאחד את העדות האשכנזית והספרדית בוער עיר מאוחד.

התקרב לתנועה הציונית מראשיתה וקיבל את פני הרצל בעת ביקורו בירושלים בראשית תרנ"ט, מבלי לחשוש לעינם הזועמת של השלטונות ושל היהודים שחרדו מזעמם.

בכ' אלול תרס"ו נבחר לרב ראשי בירושלים ובגלל מריבות ותככים וחתירות שנעשו נגדו ב"שער הגבוה" באיסטמבול התפטר מהמשרה בדרך כבוד, ונבחר אז ה"ר אליהו פניזל.

בסיון תרס"ז נבחר לרב ראשי לעדה הגדולה בסאלוניקי ואחרי שהובטח לו שאין מתנגדים לבחירתו הסכים לקבלה. אך מתנגדיו מירושלים הלשינו עליו שהוא ציוני, נוטה ל"טורקים הצעירים" (שהיו אז נרדפים באכזריות מטעם השולטן עבדול חמיד), אוהד את האירופאים, ועוד, בגלל זה נדחה אישור מינויו על-ידי הממשלה המרכזית ורק בטבת תרס"ח אושר המינוי בהשתדלות ראשי עדות סאלוניקי ואז נסע שמה.

שם פעל רבות לשיפור חיי העדה בחומר וברוח. ביחוד התמסר להעלאת רמת לימוד התורה והחינוך העברי וליסוד גן-ילדים עברי ובהשתדלותו הובאו מורים ומורות מארץ-ישראל. כן פעל להקמת מוסדות אחד לעזרת המוני העם בענפים סוציאליים שונים (פרנסה, ריפוי, הלבשה, יתומים, זקנים וכו'). כשעלו "הטורקים הצעירים" לשלטון הוזמן לכהונת ראש רבני הממלכה באיסטמבול, אך רבני עדת סאלוניקי וזו ששלחה אתו איש ללחון, וזמר שמה.

בראשית תרע"א הוזמן לרב ראשי בירושלים וכשהתכוון לנסוע שוב קמה מהומה גדולה בעיר, אורגנו שביתה כללית של הסבלים, פועלי הנמל, החנוונים, והפגנות לפניו, ושלב נעתר לקול ההמונים וחידש את החוזה עם העדה.

בקיץ תרע"א בא לביקור פרטי בארץ ולפי הצעתו נבחר הרב **בן ציון חי עוזיאל** לרב ראשי ביפו. גם אז ניסו לשדל את הרב **יעקב מאיר** שיאיר בארץ, אך נשאר נאמן להבטחתו לקהלת סאלוניקי. ששלחה אותו איש ללוותו, וחזר שמה.

עם חילופי השלטון בסאלוניקי ממשטר העריצות של עבדול חמיד לשלטון "הטורקים הצעירים". ואח"כ משלטון טורקי ליוני,

התקרב לתנועה הציונית מראשיתה וקיבל את פני הרצל בעת ביקורו בירושלים בראשית תרנ"ט, מבלי לחשוש לעינם הזועמת של השלטונות ושל היהודים שחרדו מזעמם.

בכ' אלול תרס"ו נבחר לרב ראשי בירושלים ובגלל מריבות ותככים וחתירות שנעשו נגדו ב"שער הגבוה" באיסטמבול התפטר מהמשרה בדרך כבוד, ונבחר אז ה"ר אליהו פניזל.

בסיון תרס"ז נבחר לרב ראשי לעדה הגדולה בסאלוניקי ואחרי שהובטח לו שאין מתנגדים לבחירתו הסכים לקבלה. אך מתנגדיו מירושלים הלשינו עליו שהוא ציוני, נוטה ל"טורקים הצעירים" (שהיו אז נרדפים באכזריות מטעם השולטן עבדול חמיד), אוהד את האירופאים, ועוד, בגלל זה נדחה אישור מינויו על-ידי הממשלה המרכזית ורק בטבת תרס"ח אושר המינוי בהשתדלות ראשי עדות סאלוניקי ואז נסע שמה.

בסאלוניקי התמסר להעלאת רמת לימוד התורה והחינוך העברי וליסוד גן-ילדים עברי ובהשתדלותו הובאו מורים ומורות מארץ-ישראל. כן פעל להקמת מוסדות אחד לעזרת המוני העם בענפים סוציאליים שונים (פרנסה, ריפוי, הלבשה, יתומים, זקנים וכו'). כשעלו "הטורקים הצעירים" לשלטון הוזמן לכהונת ראש רבני הממלכה באיסטמבול, אך רבני עדת סאלוניקי וזו ששלחה אתו איש ללחון, וזמר שמה.

בראשית תרע"א הוזמן לרב ראשי בירושלים וכשהתכוון לנסוע שוב קמה מהומה גדולה בעיר, אורגנו שביתה כללית של הסבלים, פועלי הנמל, החנוונים, והפגנות לפניו, ושלב נעתר לקול ההמונים וחידש את החוזה עם העדה.

בקיץ תרע"א בא לביקור פרטי בארץ ולפי הצעתו נבחר הרב **בן ציון חי עוזיאל** לרב ראשי ביפו. גם אז ניסו לשדל את הרב **יעקב מאיר** שיאיר בארץ, אך נשאר נאמן להבטחתו לקהלת סאלוניקי. ששלחה אותו איש ללוותו, וחזר שמה.

עם חילופי השלטון בסאלוניקי ממשטר העריצות של עבדול חמיד לשלטון "הטורקים הצעירים". ואח"כ משלטון טורקי ליוני,

התקרב לתנועה הציונית מראשיתה וקיבל את פני הרצל בעת ביקורו בירושלים בראשית תרנ"ט, מבלי לחשוש לעינם הזועמת של השלטונות ושל היהודים שחרדו מזעמם.

בכ' אלול תרס"ו נבחר לרב ראשי בירושלים ובגלל מריבות ותככים וחתירות שנעשו נגדו ב"שער הגבוה" באיסטמבול התפטר מהמשרה בדרך כבוד, ונבחר אז ה"ר אליהו פניזל.

בסיון תרס"ז נבחר לרב ראשי לעדה הגדולה בסאלוניקי ואחרי שהובטח לו שאין מתנגדים לבחירתו הסכים לקבלה. אך מתנגדיו מירושלים הלשינו עליו שהוא ציוני, נוטה ל"טורקים הצעירים" (שהיו אז נרדפים באכזריות מטעם השולטן עבדול חמיד), אוהד את האירופאים, ועוד, בגלל זה נדחה אישור מינויו על-ידי הממשלה המרכזית ורק בטבת תרס"ח אושר המינוי בהשתדלות ראשי עדות סאלוניקי ואז נסע שמה.

בסאלוניקי התמסר להעלאת רמת לימוד התורה והחינוך העברי וליסוד גן-ילדים עברי ובהשתדלותו הובאו מורים ומורות מארץ-ישראל. כן פעל להקמת מוסדות אחד לעזרת המוני העם בענפים סוציאליים שונים (פרנסה, ריפוי, הלבשה, יתומים, זקנים וכו'). כשעלו "הטורקים הצעירים" לשלטון הוזמן לכהונת ראש רבני הממלכה באיסטמבול, אך רבני עדת סאלוניקי וזו ששלחה אתו איש ללחון, וזמר שמה.

בראשית תרע"א הוזמן לרב ראשי בירושלים וכשהתכוון לנסוע שוב קמה מהומה גדולה בעיר, אורגנו שביתה כללית של הסבלים, פועלי הנמל, החנוונים, והפגנות לפניו, ושלב נעתר לקול ההמונים וחידש את החוזה עם העדה.

בקיץ תרע"א בא לביקור פרטי בארץ ולפי הצעתו נבחר הרב **בן ציון חי עוזיאל** לרב ראשי ביפו. גם אז ניסו לשדל את הרב **יעקב מאיר** שיאיר בארץ, אך נשאר נאמן להבטחתו לקהלת סאלוניקי. ששלחה אותו איש ללוותו, וחזר שמה.

עם חילופי השלטון בסאלוניקי ממשטר העריצות של עבדול חמיד לשלטון "הטורקים הצעירים". ואח"כ משלטון טורקי ליוני,

עברו זעזועים על העזה היהודית והשלטון היוני הביט בעין רעה על חוסר ההתלהבות מצד היהודים לכניסתם העירה. בזמנים קשים אלה השכיל הרב בחכמתו להדריך את העזה בדרך הנכונה ולשפר את היחסים מצד השלטון אליה, וכן בתקופת הזעזועים הנוספים בעת מלחמת-העולם הראשונה. הודות לכבוד הגדול שרחשו לו מלכי יון ומדינאיה וידידותו של וניזלוס, ראש המיניסטרים, עלה בידו למנוע גזירות, וביחוד לשהדר את היהודים מחובת השרות הצבאי לשבע השנים הראשונות לשלטון היוני.

בדליקה הגדולה בתרע"ז, בה נשרפה למעלה

ממחצית העיר, אכלה האש את קונטרסיו בפסקים וחידושים על שלחן ערוך אבן העזר וחושן משפט ונשארו רק חידושי ותשובותיו שנדפסו קודם לכן. בתוך ספרי ה"ש"א ברכה", בספר "פני יצחק" של הרב **יצחק אבולעפיה**, בירחון "המאסף" של הרב **בן-ציון קואינקה** ועוד כמה דברים פזורים במאספים תורניים ובספרי רבנים אחרים.

בקיץ תרע"ט החליט להסתלק ממשרתו ולחזור ארצה בגלל אסונות משפחתיים ועייפות רבה, ואז לא יכלו נכבדי הקהלה להתנגד לרצונו. נסע עד אלכסנדריה באניה מיוחדת שמפקד חיל הכיבוש הבריטי העמיד לרשותו. אחרי בואו ירושלימה נתבקש להצטרף למשלחת הישוב אל ועדת החקירה האמריקאית שבאה אל הארץ לשאול לדעת התושבים. בדבר, הסידור המדיני הרצוי להם. חזר זמנית לסאלוניקי לסידור עניני הרבנות, ושוב הוצעה לו הרבנות שם, אך סירב לקבלה. כשחזר ארצה דרך איסטמבול שוב הוצעה לו הרבנות הראשית לטורקיה, והפעם דחה הוא את ההצעה.

כשביקר **סיר הרברט סמואל** בארץ בשבט תר"פ ביקש מהרב הרצאה מפורטת על מטבעות היהודים בימי קדם בארץ. אחרי פרעות ניסן תר"פ בירושלים נסע יחד עם **דוד ילין ואהרן ראובני** במשלחת הועד הזמני של הישוב אל מיניסטריון המושבות

בי"ג אדר א' תרפ"א, כשנוסדה הרבנות הראשית לארץ-ישראל לפי הצעת הנציב העליון סיר הרברט סמואל, נבחר יחד עם **הגרא"י קוק** לנשיאי הרבנות הראשית ולרב ראשי וראשון לציון של העדה הספרדית. בשנות כהונתו שקד על תקנת עדת הספרדים ומוסדותיה. חידש את ישיבת "תפארת ירושלים", פעל למען חיזוק מעמדו החמרי של מושב זקנים הספרדי, נתמנה לנשיא ישיבת "פורת יוסף" ושקד על השלמת בניניה, ריכז את הישיבות הפרטיות הקטנות מהכנסות, מהקדשות ועזבונות שונים בישיבה הכללית "אהל יעקב". השתתף כציר בקונגרס הציוני ה-13 ודרש תשומת-לב ועזרה ליהודי עדות המזרח. נבחר לנשיא כבוד של ההתאחדות העולמית של היהודים הספרדים. היה חבר נשיאות אספת הנבחרים הראשונה. היה פעיל בהשגת עזבון בליליוס, שבעזרתו הוקמו מוסדות שונים לטובת העדה.

למלאות לו שמונים שנה באדר תרצ"ו הוצא לכבודו ספר יובל בשם "זכרון מאיר" בעריכת **מ. ד. גאון ומ. לאניאדו**.

נתכבד באותות כבוד שונים מאת השולטנים עבדול חמיד ומוחמד רישאד, קונסטנטין מלך יון, אלכסנדר מלך סרביה, "לגיון הכבוד" הצרפתי, C.B.E. מאת ממשלת אנגליה ושני אותות-כבוד מאת חוסיין . מלך חג'אז.

נפטר בירושלים, י' סיון תרצ"ט. בתו היחידה **לונה** היתה אשת הרב **רפאל יהו שע עזריאל** (שגדל בביתם).

דוד תדהר, אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו, חלק ג', עמ' 7-1216

אישים בציונות הדתית הרב יעקב מאיר (1856-1939)
הרב הראשי הספרדי הראשון במסגרת הרבנות הראשית

◆ הרב יעקב מאיר, שד"ר, הראשון לציון והרב הספרדי הראשון של ארץ ישראל במסגרת הרבנות הראשית.

◆ הרב יעקב מאיר נולד בירושלים בז' באייר ה'תרט"ז. הוא למד אצל הרב מנחם בכר יצחק, ובגיל 15 החל ללמוד אצל המקובל רבי אהרון רבנו עזריאל, זקן מקובלי "בית אל". בגיל 16 נשא לאישה את רחל למשפחת יצחקי, ובשנים הראשונות לאחר נישואיו המשיך לעסוק בתורה. תוך כדי לימודיו החל להימשך לעסקנות, והוא נמנה על מייסדי חברת "ביקור חולים" (בשנת תרל"ט – 1879), אשר ייסדה את בית החולים משגב לדך בירושלים. הרב מאיר שימש כגבאי הראשי של החברה.

◆ בשנת ה'תרמ"ב (1882), שימש כשד"ר בשליחות כוללות ירושלים לבוכארה. הוא היה הראשון מבין שלוחי ירושלים שהגיע לארץ ההיא. הוא התקין ליהודי בוכארה כמה תקנות בעניני דת ועודד את עלייתם לא"י, השפעתו על יהודי בוכארה הייתה גדולה גם לאחר שחזר משליחותו, ומשהחילו יהודי בוכארה לעלות לירושלים בהמוניהם משנת ה'תרמ"ט (1889) ואילך, היה מעורה באופן התיישבותם בירושלים ולפיכך בחרו הם אותו לאחד משבעת טובי השכונה.

◆ בשנת ה'תרמ"ח (1888) נבחר הרב מאיר לוועד העדה הספרדית, והתמנה כחבר בית הדין של הרב יעקב שאול אלישר, רבה של ירושלים. כחבר הוועד הוא סייע בהקמת שכונות, כגון: עזרת ישראל, ימין משה ושכונת הבוכרים.

◆ הרב מאיר פעל לקירוב עדות הספרדים והאשכנזים, ואחת מפעולותיו בעניין הייתה הקמת אגודה בשם "התאחדות", המורכבת מספרדים ואשכנזים, ובהשתדלותם הוכר הרב נפתלי הירץ הלוי כרבה של יפו. הרב מאיר אף סייע להקמת בית החולים "שערי ציון" בעיר יפו.

◆ הרב מאיר גם שם לו למטרה להחיות את הלשון העברית ולהפיצה. לשם כך הוא ייסד יחד עם הרב חיים הירשנזון את חברת "שפה ברורה", אליה הצטרפו מאוחר יותר אליעזר בן יהודה וחבריו.

חברה זו הסתובבה בבתי הספר, ב"חדרים" ובישיבות, לימדה עברית ועודדה את לימוד השפה. הרב מאיר גם היה חבר בהרכב הראשון של ועד הלשון העברית, הגוף שלימים הפך לאקדמיה ללשון העברית.

◆ לאחר פטירת הרב אלישר, התמנה הרב מאיר כ' באלול ה'תרס"ו (1906) לרבה של ירושלים. מינוי זה עורר התנגדות של חוגים מסוימים בעיר, אשר האשימוהו בנטייה לציונות. מתנגדים אלו שלחו מכתבים אל החכם באשי אשר בקושטא, במגמה למנוע את אישור מינויו. הרב מאיר העדיף למנוע את המחלוקת, והתפטר מיוזמתו מן התפקיד.

עם ייסוד הרבנות הראשית לישראל, ביום ט"ז באדר א' ה'תרפ"א (1921), נבחר יחד עם הרב אברהם יצחק הכהן קוק לכהן כרב ראשי לישראל, והוכתר בתפקיד "הראשון לציון". בהתאם לבקשת השלטונות הבריטיים, אמור היה לקום בית דין לערעורים, הדבר עורר פולמוס רב, והרב מאיר נהג כמנהג ראשונים בסלוניקי, שם הונהג בית דין לערעורים (והרב מאיר אף זכה לעמוד בראשו), אשר אינו נוגד את המשפט העברי.

◆ בעשור האחרון לחייו כיהן בתפקידיו כראש הרבנים לארץ ישראל (שמו הקודם של תפקיד הרב הראשי לישראל), נשיא בית הדין הגדול לערעורים ונשיא מועצת הרבנות הראשית שלא על מנת לקבל שכר.

◆ הרב מאיר נפטר בליל שבת, ט' בסיוון ה'תרצ"ט (26 במאי 1939). לאחר פטירתו מילא את מקומו הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ראשית כממלא מקום, ולאחר תום ה"שלושים" (י' בתמוז ה'תרצ"ט) - כרב ראשי לארץ-ישראל.

תעודת זהות

שם:

שנת לידה:

ארץ לידה:

שנת עלייה:

שנת פטירה:

גיל פטירה:

תפקידים שמילא במהלך חייו:

האירוע שבעיני הוא המשמעותי ביותר בחייו:

אתר במעלה